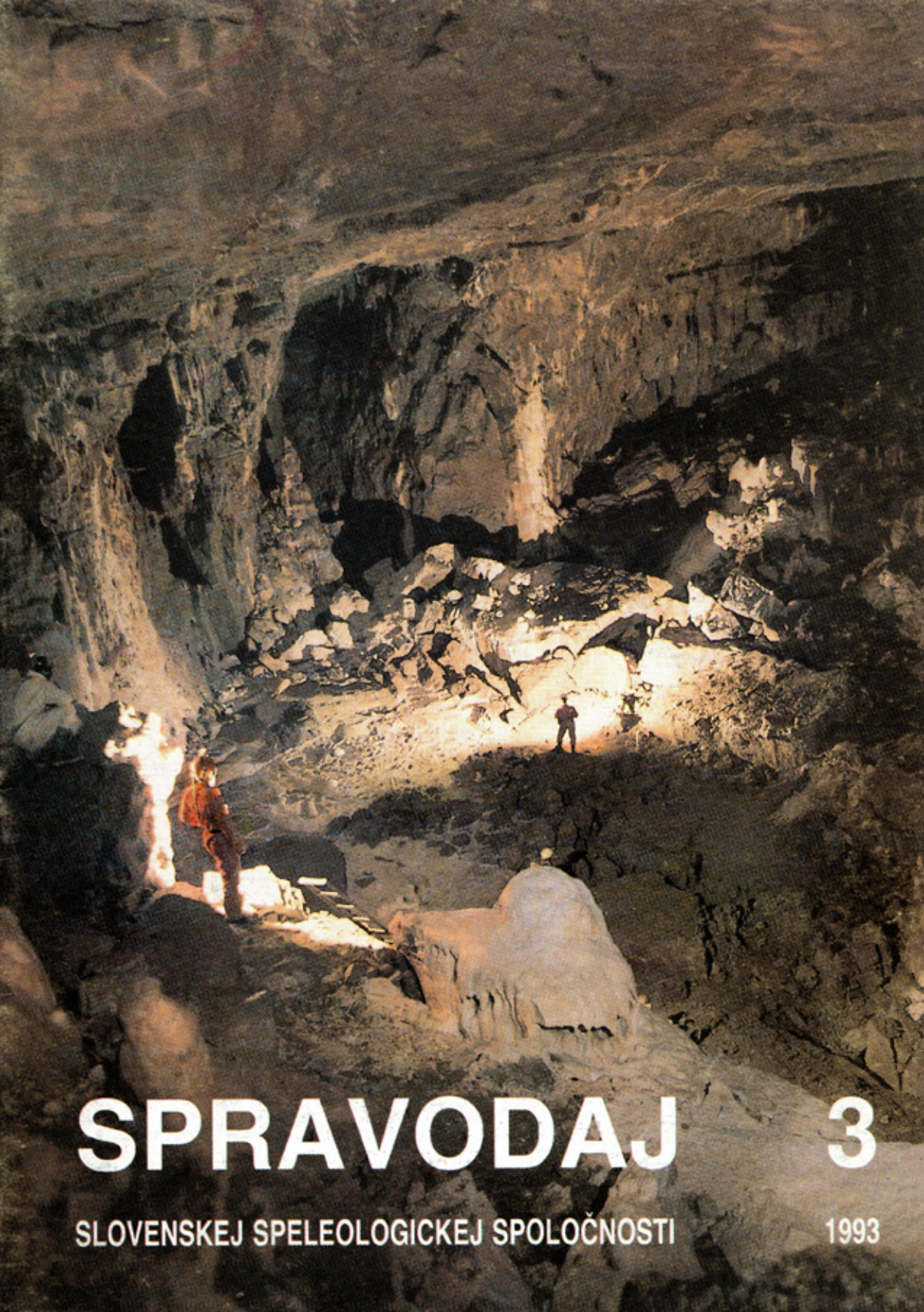

SPRAVODAJ 3

SLOVENSKEJ SPELEOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI 1993

Farebné fotografie na obálke:

1. str. Stratenská jaskyňa
Foto: K. Molík

4. str. Priepasť Zadný Úplaz
Foto: P. Holúbek

SPRAVODAJ

Slovenskej speleologickej spoločnosti

3 / 1993

SPRAVODAJ / Bulletin of SSS 3 / 1993

OBSAH

Jozef Grego: Nové lokality Plešiveckej planiny (2. časť) 4
Zdenko Hochmuth: Krasové javy masívu Salatína v Nízkych Tatrách 7
Peter Magdolen: Kamenné oči – denivelácia 129 m 13
Jaroslav Ďugel: Priepasť pod Kraviarskym 15
Ján Kleskeň, Peter Holúbek: Nové jaskyne vo Veľkej Fatre v Gaderskej doline 16
Alfréd Gresch: Jaskyniarský týždeň „Jánska dolina '93" 19
Jaroslav Schwarz: Pracovný zraz „Poniky 93" 20
Ján Tencer: AUYANTEPUY: Diablova hora 21
Ján Tencer: Stručný prehľad najväčších jaskýň v nevápencových horninách . 23
Jaroslav Ďugel: Železorudné bane v Kriváňskej časti Malej Fatry 24
Marcel Uhrín: Podkovár južný (*Rhinolophus euryale*) v prielome Muránky 25
Ján Tulis: Odpoveď nielen na jeden list 26
Paľo Hriň: Náš dopisovateľ 28
Ján Vajs: Babylon názvov 29
Ondrej Samčík: Dubnica na Kaukaze 33
Peter Holúbek, Ján Vajs: Soľný kras Zakarpatska 35
Elena Hipmanová: Vstupné príliš vysoké 37
Marián Meško: Zrod jaskyniara (Fakír) 41
Summary 42

Zostavovatelia: Ján Tulis, Edo Kladiva, Zdenko Hochmuth
Adresa redakcie: Slovenská speleologická spoločnosť, Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš
Sadzba: LVT PdF Prešov, edičné stredisko
Tlač: IMPRESO, ul. 17. novembra č. 1, 080 01 Prešov
Vydala: Slovenská speleologická spoločnosť pre svojich členov

Bulletin of SSS **No 3 1993**

CONTENTS

Jozef Grego: New localities of the Plešivec Plain (2nd part) 4
Zdenko Hochmuth: The karst formations of the Salatín massif in the Low Tatras 7
Peter Magdolen: Kamenné oči Cave (Stone Eyes) – 129 m 13
Jaroslav Ďugel: The chasm below the Kraviarsky Mountain 15
Ján Kleskeň, Peter Holúbek: New caves in the Veľká Fatra Mountains in the Gaderská Valley 16
Alfréd Gresch: Jaskyniarský týždeň "Jánska dolina '93" 19
Jaroslav Schwarz: "Poniky 93" – meeting 20
Ján Tencer: AUYANTEPUY: the Devils Mountain 21
Ján Tencer: A brief outline of the largest caves in non-limestone rock formations 23
Jaroslav Ďugel: Iron ore mines in the Kriváň part of the Malá Fatra Mountains 24
Marcel Uhrín: The bat species *Rhinolophus euryale* in the Muránka Valley 25
Ján Tulis: A response not to just one letter 26
Paľo Hriň: Our correspondent 28
Ján Vajs: "Babylon of names" 29
Ondrej Samčík: Dubnica in the Caucasus 33
Peter Holúbek, Ján Vajs: The salt karst of the Carpathians (Ruthenia) 35
Elena Hipmanová: Too high admission fee 37
Marián Meško: The rise of a speleologist (Fakír) 41
Summary 42

Editor's Adress: **Slovak Speleological Society**
Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš
SLOVAKIA

VÝSKUM
A
PRIESKUM

Jozef Grego

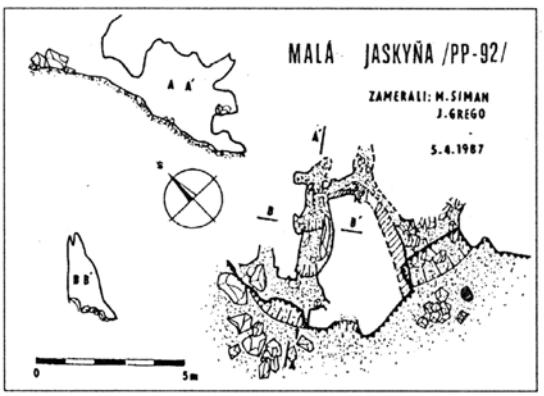
Nové lokality Plešiveckej planiny (2. časť)

Týmto článkom by som chcel nadviazať na prvú časť našej práce publikovanú v Spravodajcovi 1/90, kde sme popisovali lokality očíslované PP-82 až PP-91.

Týmto číslovaním sme sa snažili nadviazať na prácu Mikuláša Erdösa publikovanú v Slovenskom krase, roč. XXII., 1984. Lokality sme číslovali podľa časovej následnosti ich objavenia. Pôvodne sme túto prácu plánovali publikovať spolu s pripravovanou treťou častou, ale časté návštevy cudzích jaskyniarov následkom zrušenia rajonizácie oblastných skupín nás prinútili publikovať niektoré naše výsledky v časovom predstihu. Z tohoto dôvodu je narušená aj kontinuita číslovania a ostatné jaskyne budú publikované až v nasledujúcich pokračovaniach po dokončení spe1eologického prieskumu.

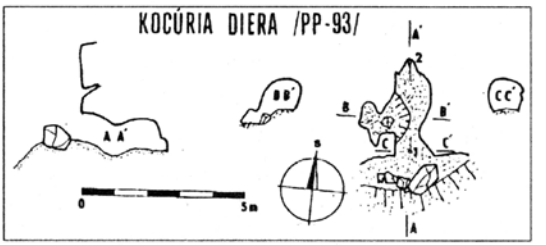
Malá jaskyňa PP-92

Vchod do jaskyne sme otvorili pod skalnou stienkou asi 5 m na severozápad od menšieho prepadliska v severnej stene veľkého zalesneného závrtu. Závrt je situovaný vpravo od cesty medzi lúkami Veľký Prešovský prieloh a Malý Prešovský prieloh. Jaskyňu tvorí strmo klesajúca chodba 1,2 × 2,5 m, ktorá sa po 4,5 m stáča vpravo a po 6 m sa zúži do neprie1ezných kanálov, spojených s prepadliskom na povrchu. Sintrové jaskyni už značne zvetrané.

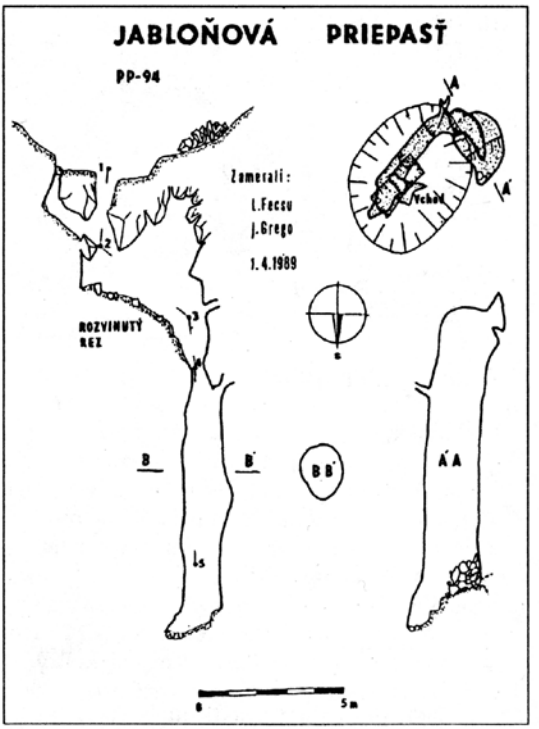
Kocúria diera PP-93

Malá jaskynka dlhá 3 m leží okrajom severného skalnatého závrtu so zalesnenými svahmi, Závrt je situovaný asi 300 m na juhozápad od lokality Mačacia diera. Tvorí ju len jedna chodba oválneho prierezu 0,9 × 1 m smerujúca na sever. Nízky priestor smerom na západ je obývaný líškami, čomu nasvedčujú stopy na suchom hlinitom dne.

Jabloňová priepasť PP-94

Úzky vchod 0,5 × 0,6 m sme otvorili sondážnymi prácami v plytkej lievikovitej priehlbine na dne menšieho misovitého zalesneného závrtu asi 50 m na východ od Zákrutovej priepasti PP-46. Vedie medzi napadanými balvanmi do 0,6 m širokej šikmej pukliny, ktorá nadväzuje na elipsovitú kolmú šachtu prierezu 1,1 × 1,6 m a končí závalom v hĺbke 16 m. Ide o aktívny ponor

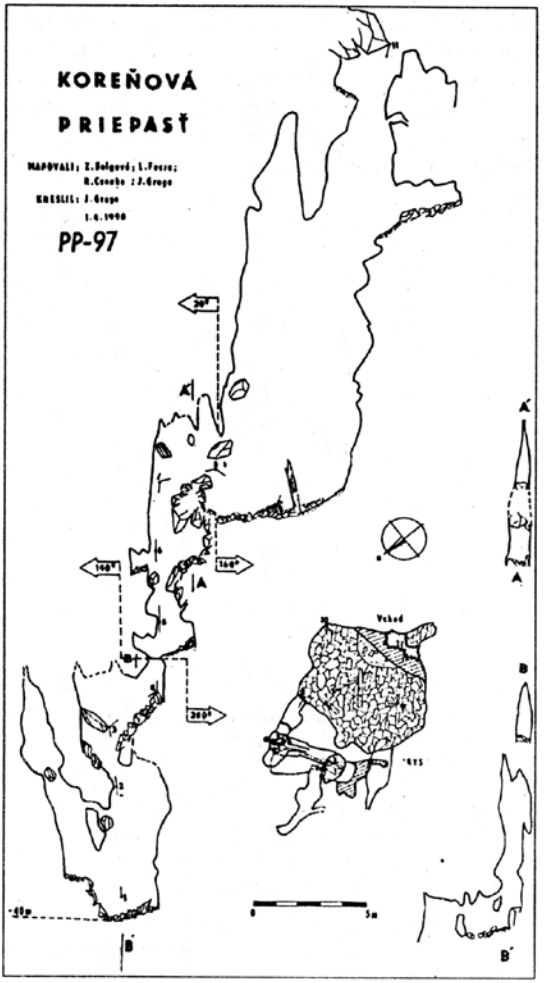
s korozívne modelovanými stenami bez sintrovej výzdoby.

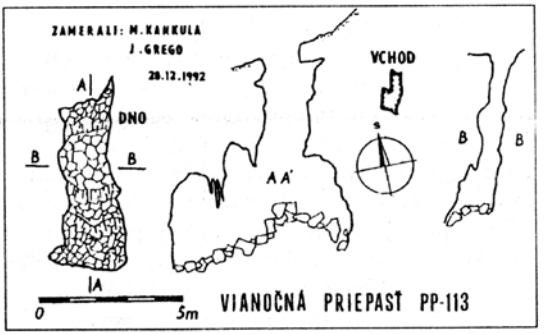
Koreňová priepasť PP-97

Vchod je lokalizovaný v polovici severnej steny zalesneného závrtu 50 m naľavo od novej lesnej zvážnice vedúcej od modrej turistickej značky na lúku Nižná Vašbánya, asi 150 m pred Zákrutovou priepasťou. Vstupná šachta priepasti sa fľaškovite rozširuje a končí v hĺbke 21 m na rovnom sutinovitom dne. Úzkym oknom pokračuje do tesnej strmo klesajúcej puklinovitej chodby až do hĺbky 40 m, kde končí v úzkej bočnej pukline s občasným prievanom. V celej priepasti sa nachádza bohatá zvetraná sintrová výzdoba.

Vianočná priepasť PP – 113

Vchod 0,5 × 1 m sa nachádza v severnej stene zalesneného dvojzávrtu asi 200 m na západ od Muflónej priepasti. Úzka vstupná šachta sa smerom ku dnu rozširuje a strmo klesá po sutinovom dne do menšej sienky v hĺbke 6,5 m s bohatou zvetranou výzdobou.

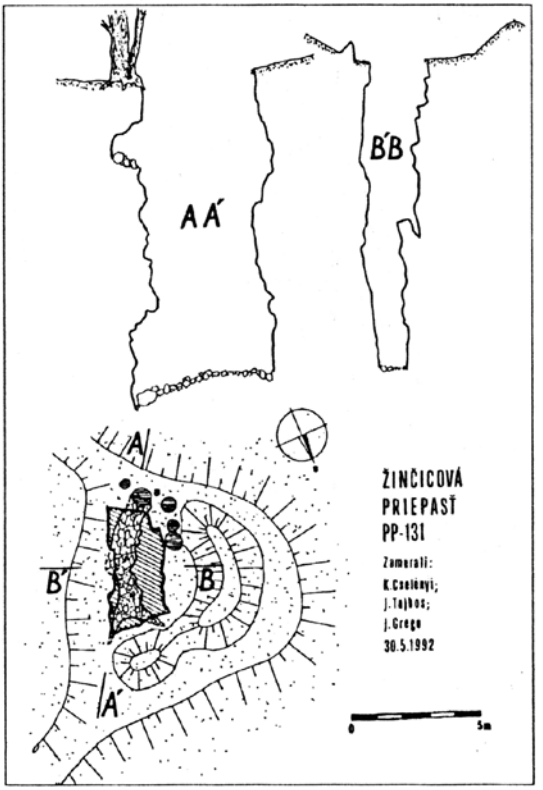

Žinčicová priepasť PP -131

Priepasť leží na výraznom hrebeni, smerujúcom od Ostrých vŕškov na juh, takmer na temeni menšieho homoľovitého kopca za prvým sed1om. Má obdĺžnikovitý vchod

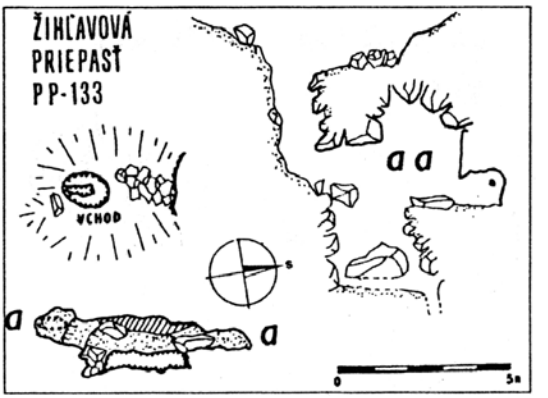
2,7 × 4,1 m vedúci do kolmej studne 12 m hlbokej. Steny priepasti sú pokryté bohatou starou zvetranou sintrovou výzdobou, siahajúcou až po sutinové dno. Haldy vegetáciou porastenej sutiny pred ústím svedčia o činnosti hľadačov pokladov asi na začiatku storočia.

Žihľavová priepasť PP – 133

Vykopaním sondy v menšej depresii na dne severným smerom pretiahnutého plytkého závrtu v severozápadnej časti planiny sme objavili priestory založen,é na pukline smeru 355° širokej najviac 1,3 m o dĺžke asi 9,5 m.

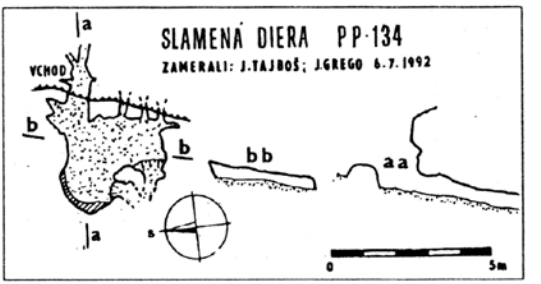
V hĺbke 5 m sme zaregistrovali prepadávanie kameňa medzi skalné bloky, čo nás inšpirovalo k vykopaniu asi 1,7 m hlbokej sondy. Ide o aktívny ponor, ktorý má korozívne modelované steny z tmavého vápenca s bielymi žilkami a žltými rohovcami.

Slamená diera PP – 134

Nízka jaskynka je vytvorená pri konci západného svahu výraznej dolinky, pozvoľne sa zvažujúcej v smere S-J do hlbšieho závrtu, asi 400 m na JV od posledných napájadiel na modrej turistickej ceste z Plešivca do Štítnika a asi 300 m na východ od lokality PP-133.

Na temeni kopca nad jaskynkou je senník. Jaskyňu tvorí len jeden priestor o rozmeroch 3,1 × 3,3 m a výške 27 cm ústiaci do svahu otvorom 0,8 × 0,6 m a niekoľkými neprieleznými škárami medzi väčšími blokmi svahu. Dno tvorí humusovitá hlina. Jaskyňa je obývaná jazvecom.

Na rekognoskácii terénu sa pravidelne zúčastňovali MUDr. J. Grego, Ing. I. Bilík, R, Kupec, M. Kankula, J. Tajboš, K. Cselényi a Ing. J. Grego z OS Rožňava.

Pri mapovacích prácach nám veľmi pomohli Z. Balgová, L. Fescu a R. Čonka z OS Skupina J. Majku. Všetky horizontálne jaskyne boli zamerané geologickým kompasom, vertikálne topofilom.

Literatúra:

Benický V.: Výskum Zvonivej diery na Plešiveckej planine. Slovenský kras 2, Martin 1959, str. 5–13.
Erdös M., Lysenko V.: Výzkum propastí jižní části Plešivecké planiny. Československý kras 17, Praha 1965, str. 59–72.
Erdös M.: Zoznam preskúmaných jaskýň, priepastí a vyvieračiek Plešiveckej planiny v Slovenskom krase. Slovenský kras XXIII, Martin 1984, str. 187–212.
Grego J.: Nové lokality Plešiveckej planiny. Spravodajca SSS 1/89, str. 3–6.
Kučera B.: Jeskyně a propasti střední části Plešivecké planiny. Československý kras 14, Praha 1962-63, str. 101–102.
Lysenko V.: Výskum Plešivecké planiny ve Slovenském krasu v letech 1965–1968. Československý kras 21, Praha 1969, str. 97–109.

Krasové javy masívu Salatína v Nízkych Tatrách

Zdenko Hochmuth

V severozápadnej časti Nízkych Tatier, vysunutý z hlavného hrebeňa, vypína sa výrazný vrchol Salatína (1630 m n. m.). Z vrcholu spadajú na sever viaceré rázsochy, oddelené hlbokými dolinami, v ktorých sa nachádzajú doposiaľ iba zbežne preskúmané krasové oblasti. V dávnejšej minulosti sa prieskumom územia zaoberali členovia oblastnej skupiny SSS v Ružomberku a nakoľko dodnes neboli výsledky publikované, vraciame sa k nim v predkladanom príspevku.

Geologická stavba územia

Masív Salatína má pomerne zložitú geologickú stavbu, v ktorej sa uplatňujú súvrstvia krížňanského a chočského príkrovu, ako i paleogénu Liptovskej kotliny. Vlastný vrchol Salatína, Malý Salatín (1444 m n. m.), vrchol Salatínka (1321 m n. m.) i Bohúňovo (1311 m n. m.) sú tvorené mohutným súvrstvím strednotriasových dolomitov, v ktorých sú ale i vápencové polohy. Na juhu je súvrstvie výrazne oddelené od obalových sérií (werfénske bridlice a kremenec), na juhu zasa pásom hornín vrchného triasu (bridlice pieskovce, vápence) a jury (hľuznaté a škvrnité vápence, rohovcové vápence a i.). Tento pás sa tiahne naprieč územím z doliny Salatínky cez závery Sliačskej a Zemianskej doliny, cez Bohúňovo do Ludrovskej doliny. Severnejšie sa nachádza pásmo spodnokriedových slieňov a slienitých vápencov – typických hornín nekrasu krížňanského príkrovu a na najsevernejšom okraji pohoria je nasunutý chočský príkrov, tvorený strednotriasovými vápencami (guttensteinskými) a dolomitmi, ktoré sú všeobecne na krasovatenie najvhodnejšie. Liptovskú kotlinu lemujú paleogénne zlepence a numulitové vápence, na úpätných zlomoch z minerálnych prameňov vznikli travertíny.

Krasové javy

Ako inde na Slovensku, najperspektívnejšie územia preskúmal už A. Droppa. Zaujala ho krasová tiesňava Hučiaky, ktorá je vytvorená v jurských a vrchnotriasových vápencoch spolu s priľahlým masívom Magury (1334 m n. m). V tomto území popísal viacero riečnych jaskýň. Niektoré z nich sa zdajú perspektívne z hľadiska prípadného ďalšieho speleologického prieskumu. Žiaľ, zo strany speleológov už po viac ako 30 rokov nie je o túto perspektívnu oblasť záujem. Podrobnejšie údaje uverejnil A. Dropa v zborníku Československý kras roč. 17, (1965).

Záujem ružomberských speleológov priťahovala skôr Jaskyňa na Salatíne (zvaná tiež Zbojnícka). Táto, s bližšie neznámou polohou, sa mala nachádzať niekde na

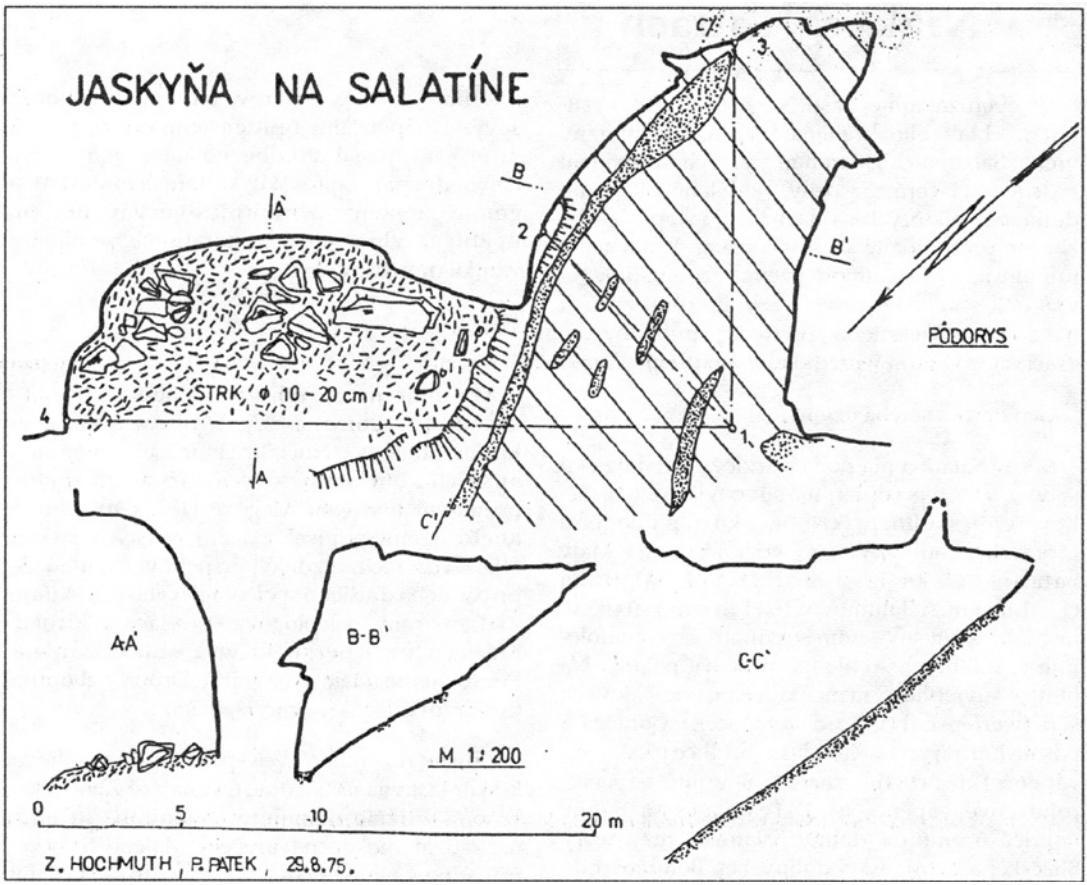
hrebeni Malého Salatína, prípadne v brale Fričova skala. Často sa spomína v ľudových povestiach, najmä v súvislosti s Jánošíkovými pokladmi. Prieskum, hoci sa uskutočňoval s mnohoročnými pauzami, priniesol zaujímavé výsledky vo viacerých krasových oblastiach, na ktoré je možné naviazať.

1. Jaskyne v oblasti Malého Salatína a Salatínky.

Už 29. 8. 1975 vybral som sa s priateľom P. Patekom na Malý Salatín s cieľom hľadať z povestí známu jaskyňu. Napriek tomu, že sme prehľadali dosť podrobne okolie vrcholu, nič perspektívne sme nenašli. Zaujal nás však z veľkej diaľky viditeľný portál hlboko v svahu doliny Salatínky. Po loveckom chodníku, ktorý viedol z lúky medzi Malým Salatínom a vlastným Salatínom sme sa dostali až nad portál a potom náročne sa predierajúc húštinami sme dosiahli vlastnú dutinu, ktorú sme pomenovali Jaskyňa na Salatíne.

Jaskyňa má dvojitý portál rozmerov 26 × 11 m. Východná strana je slepá, západná smeruje do dutiny, ktorá sa tiahne smerom na juh. Je vytvorená na križovatke markantných porúch smeru 160 – 340°. Jaskyňa s výnimkou ostrohranných sutín nemá výraznejšie sedimenty dna a končí sa slepo. Považujeme ju za typickú puklinovitú jaskyňu, poznačenú gravitačným rútením a mrazovým zvetrávaním. Dĺžka dutiny predstavuje 20 m.

Po niekoľkých menej úspešných povrchových akciách podarilo sa dňa 21. 6. 1980 uskutočniť akciu za pomoci miestnych znalcov P. Bartíka, F. Budvesela, V. Friča a J. Luptáka z Liptovských Sliačov a s p. Majerčiakom z Partiz. Ľupče, ako i archeológom dr. Hanuliakom z Lipt. múzea v Ružomberku.

Za ich pomoci sme potom našli v svahu Malého Salatína hľadanú jaskyňu.

Jednalo sa skutočne o Zbojnícku jaskyňu, ktorá iba upadla do zabudnutia. Evidovalo ju bývalé Múzeum Slovenského krasu na základe informácie zo správy Lipt. Múzea v Ružomberku (J. Kiirti 1934) v súvislosti s archeologickými nálezmi z jaskyne.

Jaskyňa je vytvorená v malom bralku, ktoré sa nachádza vo východnom svahu Malého Salatína, približne 70 výškových metrov pod hrebeňom (vo výške 1375 m n. m.) na hranici medzi pásmi lúk a lesom, v 2. skalnom rade.

Hneď za vchodom rozmerov 2,5 × 1,7 m sa nachádza jediná sienka jaskyne s rozmermi pôdorysu cca 5 × 5 m. Jej dno je relatívne rovné, sú na 110 m stopy po ohniskách. Jaskyňu vraj v minulosti používali kosci na prenocovanie, prípadne ako úkryt pred dažďom.

Sienka má v trope otvor, ktorý ako komín pokračuje až na povrch.

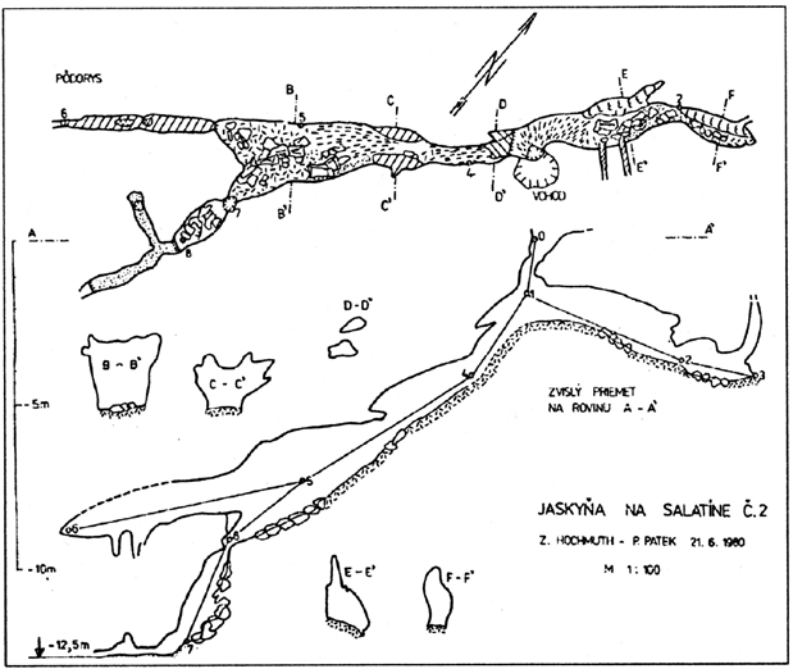
Týmto uniká dym pri kladení ohňa, čo bola informácia, ktorú nám dávnejšie poskytli miestni obyvatelia a ktorá sa spomína i v povestiach.

V najvzdialenejšom kúte sienky vedie tesná plazivka, ktorá sa asi po 5 m neprielezne zužuje. Zaujímavejšie je, že v tesnej blízkosti vchodu sa nachádza ďalší vchod, ktorý vedie do chodby smeru SZ (prierezu 0,8 × 1,5 m). Tá sa asi po 8 m stáča na západ a po 13 m končí závalom. Chodba neprielezne súvisí na dvoch miestach s komínom ústiacim na povrch i do spomínanej siene. Ku genéze jaskyne treba poznamenať, že takýto pomerne zložitý charakter je dosť neobvyklý a niektoré tvary naznačujú, že popri mrazovom zvetrávaní, ktoré je iste obvyklé v tejto nad morskej výške, sa tu uplatnili azda i iné činitele, bežné pri vzniku jaskýň horského typu – jaskyňa azda mohla byť súčasťou väčšieho systému.

Miestni znalci nás informovali o existencii ešte ďalšej doposiaľ neznámej jaskyne.

Táto sa nachádza po vrstevnici asi 150 m južnejšie od predošlej a pomenovali sme ju ako Jaskyňa na Salatíne č. 2.

Vchod veľmi nenápadného tvaru sa ako otvor na dne malého závrtu nachádza na lúke na okraji lesa, ešte pred dolinkou vedúcou na hrebeň Malého Salatína, v nadm. výške asi 1370 m. Za povrchovým otvorom rozmerov 0,5 × 0,4 m sa priestor rozšíri a vedie na sutinový kužeľ, ktorý pokračuje chodbami smerom na SV a JZ.

Severozápadná chodba, je kratšia, iba 7 m. Je široká priemerne 1 m a vysoká max. 2 m, na ľavej strane sú sintre a končí komínom a zasintrovaním.

Juhozápadná vetva je dlhá 17 m a pri bode č. 5 sa rozširuje až na prierez 2 × 2,5 m. Dno je pokryté ostrohrannou sutinou a končilo závalom v dne ešte pred koncom vetvy. Zával však vykazoval prievan a keď sa nám ho podarilo rozobrať, postúpili sme ďalších cca 6 m až do hĺbky 12,5 m pod vchod. Nález jaskyne takéhoto typu je dosť neočakávaný, jaskyňa zrejme vykazuje charakteristické črty fragmentu jaskyne horského typu, ktoré sa azda časom podarí v masíve Salatína objaviť vo väčšom rozsahu. Všetky jaskyne sú vytvorené v dolomitickom vápenci resp. dolomite.

2. Jaskyne v Komorníckej doline

Komornícka dolina sa nachádza tiež v masíve Salatína, a to južne od Liptovskej Štiavnice – kde vyúsťuje do Lipt. kotliny. Vybieha južne do masívu Malého Salatína, pod vrcholom ktorého sa končí.

Asi 2 km južne od Lipt. Štiavnice sa nachádza kaňonovité zúženie doliny na spôsob dvoch tiesňav, ktoré sa ľudovo volajú Podšatne. Tiesňavy vznikli na mieste, kde dolinu pretína pás strednotriasových guttensteinských vápencov, v ktorých sú vytvorené jaskyne a previsy.

Jaskyňa P-1

Nachádza sa v dolnejšej tiesňave, na ľavom brehu potoka asi 15 m nad ním, medzi izolovaným bralom a masívom. Vchod portálovitého tvaru má rozmery 3 × 3 m a vedie do vodorovnej chodby, ktorá sa končí sienkou po 10 m.

Jaskyňa P – 2

Nachádza sa tiež na ľavom brehu potoka, pred 2. tiesňavou, resp. pred sutinovým kužeľom v stienke asi 15 m nad potokom. Predstavuje kratšiu dutinu dlhú 5 m, založenú na poruche smeru Z–V, končiacu malou sienkou.

Jaskyňa P–3

Je zo všetkých jaskýň najdlhšia. Jej vchod rozmerov 2 × 4 m charakteru vysokej pukliny sa nachádza v kúte bralnej steny, asi 50 m výškovo nad dnom doliny a nájdeme ho sledujúc okraj brál na ľavej strane toku stúpajúc až po miesto, kde sa bralnatá stena jednak lomí vľavo, jednak pokračuje po vertikálnom stupni ďalšími stenami nahor.

Za vchodom je jaskyňa vyvinutá na poruche smeru 251°, zvislého sklonu, zrejme gravitačného pôvodu. Za vchodom dosahuje výška chodby okolo 5 m, neskôr sa zníži na 2 m. Dno pokrýva ostrohranná sutina, na stenách nachádzame drobné pizolity. Po 12 m sa v poruche nachádzajú zaklinené balvany, ktoré je treba podliezť a tak je možné dostať sa do záverečnej sienky, končiacej komínom. Celková dĺžka jaskyne je 20 m. Pozoruhodnosťou v jaskyni je výskyt plastických sintrov.

Jaskyňa P–4

Vchod sa nachádza niekoľko metrov od jaskyne P – 3 v smere dolného skalného radu. Jaskyňa sa začína previsom vysokým 3 m a tiahnúcim sa v dĺžke asi 6 m, na jeho severnom okraji ho pretína puklina smeru 275°, ktorá mierne klesá a končí po 4 m.

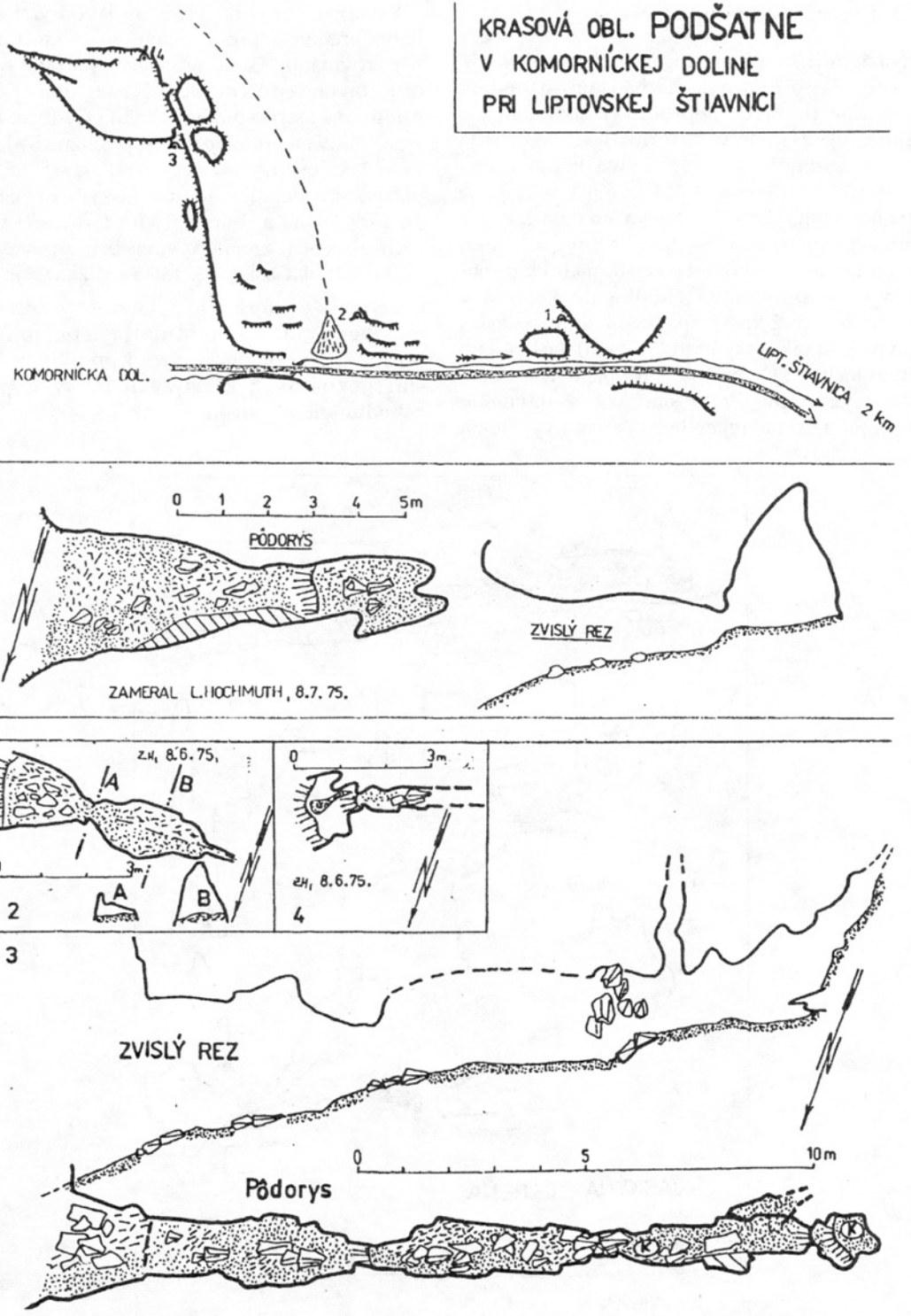
Jaskyňa P–5

Nachádza sa v hornom rade brál nad 2. tiesňavou. Predstavuje iba krátku chodbičku smeru 250°a dĺžky 4 m , ktorá pokračuje neprieleznou plazivkou. Je vytvorená zvetrávaním na vrstevných plochách.

Jaskyňa P–6

Nachádza sa niekoľko desiatok metrov severnejšie od predošlej v hornom rade brál, asi 75 m nad dnom tiesňavy. Je trojuholníkovitého tvaru, rozmerov 3,5 × 4 m a je vytvorená na styku vrstvových plôch a poruchy smeru 350°.

Bralnaté rady, v ktorých sú vytvorené jaskyne P – 3 až P – 6, sú vysoké do 30 m a na viacerých miestach sú podťaté prevismi,

KRASOVÁ OBL. PODŠATNE
V KOMORNÍCKEJ DOLINE
PRI LIPTOVSKEJ ŠTIAVNICI
KOMORNÍCKA DOL.
LIPT. ŠTIAVNICA 2 km
0 1 2 3 4 5m
PÔDORYS
ZVISLÝ REZ
ZAMERAL L.HOCHMUTH, 8.7.75.
z.H, 8.6.75.
A
B
0 3m
2
4
3
ZVISLÝ REZ
0 5 10m
Pôdorys

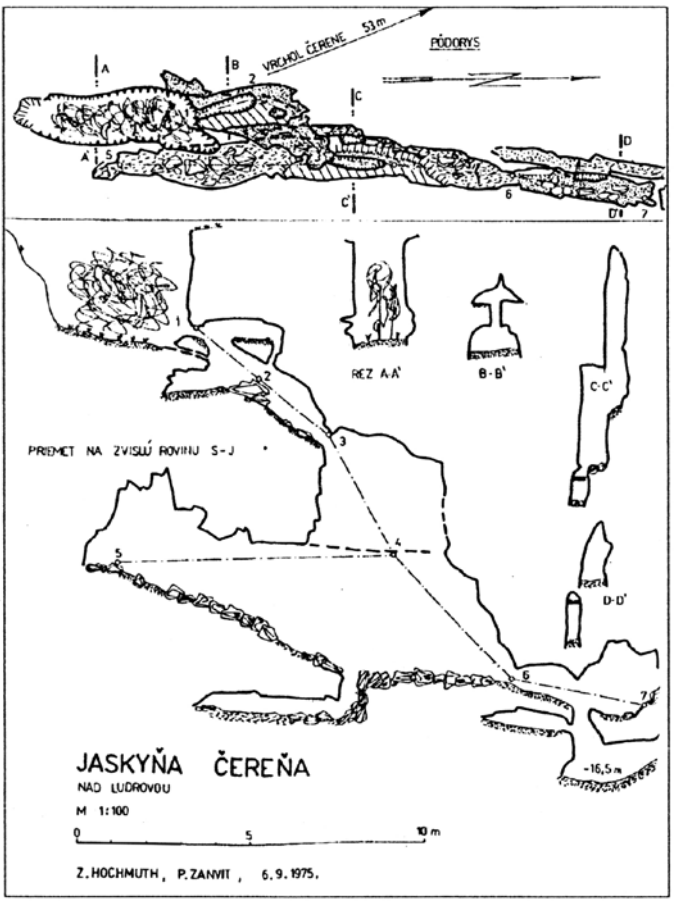
ktoré sme zvlášť ako krasové formy neregistrovali. Podrobnejší prieskum Komornickej doliny môže ešte priniesť zaujímavé výsledky.

3. Travertínová kopa Čereňa

Na úpätí Salatína, vlastne už v Liptovskej kotline nad obcou Ludrová, nachádzajú sa dodnes minerálne pramene a produkty sedimentácie minerálov z nich v minulosti – travertíny. Najvýznamnejšia je travertínová kopa, zvaná Čereňa (alebo Čerená, 1644 m n. m), v ktorej je dokonca menší lom. Neďaleko vrcholu kopy je známa priepastná jaskyňa, o ktorej priebehu kolujú fantastické povesti. Podľa nich by odtiaľ mala viesť podzemná chodba do kostola v Štiavničke (cca 2 km) prípadne až do Liskovskej jaskyne a na Likavský hrad (6 – 7 km). Jaskyňu už v minulosti asi skúmal A. Droppa, avšak nevyhotovil jej mapu. Preto sme ju tiež dávnejšie preskúmali, samozrejme bez náznaku vyústenia tajomnej chodby.

Vchod sa nachádza asi 50 m JV od vrcholovej kóty Čerene v depresii rozmerov 2 × 5 m zarastenej krovinami. Tu sa na severnej strane otvára tesný otvor, vedúci do klesajúcej chodbičky, ktorá priepastne ústi do puklinovitého priestoru. Tento je založený na poruche smeru približne S – J, dlhý 12 m a na severnom konci pokračuje ešte tesnými plazivkami niekoľko metrov. Jaskyňa nesie stopy po rozširovaní a sondovacích prácach na viacerých miestach, zrejme v súvislosti s povesťami. Celková hĺbka jaskyne je 16,5 m, dĺžka 27 m.

Veríme, že informácie o starších výskumoch v masíve Salatína podnietia speleológov, pracujúcich v dolnom Liptove, k prieskumu doposiaľ neznámych krasových javov v tomto zabudnutom krasovom území.

Kamenné oči – denivelácia 129 m

Peter Magdolen

Krasové územia Vysokých Tatier sú stále neveľmi známe a hoci je to jedna z najperspektívnejších oblastí Slovenska, speleologická činnosť tu zaostáva za svojimi možnosťami. Príčinou je najmä vyhlásenie týchto území za štátne rezervácie (v rámci TANAPu) a s tým súvisiace ťažkosti pri oficiálnom pohybe v krase a praktická nemožnosť získať povolenie na bádateľské práce. Ďalším faktorom je odľahlosť oblasti a tým aj dlhý a ťažký prístup a tiež častá nepriazeň počasia. Takto sa dá vysvetliť, že aj keď vstupný otvor do jaskyne Kamenné oči je viditeľný z chodníka a bol registrovaný oblastnou skupinou Spišská Belá už dlhé roky, jaskyňu prvýkrát prešiel až poľský jaskyniar W. Wišniewski v júli 1988 a pomenoval ju Čiernohorská jaskyňa podľa poľského názvu Czarna gora pre masív, v ktorom je vyvinutá. V ďalšom texte sa bude používať pôvodný názov Kamenné oči.

Jaskyňa sa nachádza v západnom svahu masívu Úplaz (1784 m n. m.) v nadmorskej výške cca 1550 m a je vyvinutá v guttensteinských vápencoch stredného triasu.

Má typický vysokohorský charakter a z veľkej časti ju vytvorili vody z topiacich sa ľadovcov. Dôvodom akcií v tejto jaskyni boli Wišniewského údaje o dĺžke a denivelácii 950 m/95 m a nedôvera v jeho orientačné mapovanie. Preto sme sa na jeseň 1991 po prehliadke jaskyne rozhodli ju presne zamerať. Po dvoch meračských akciách v novembri a marci, ktorých sa zúčastnili jaskyniari z OS Bratislava, OS Plavecké Podhradie a Speleoklub UK Bratislava, sme zamerali všetky hlavné chodby a priestory a i keď sa mapa podstatne nelíšila od poľskej schémy, dĺžka vyšla 575 m a denivelácia 85 m. Samozrejme, ešte ostalo odhadom 250 m plaziviek náročných na meranie.

Zaujímavejšie než merania sa ale javilo preniknúť do nových častí, či už do hĺbky vo vstupných partiách alebo do výšky v koncovej studni. Jaskyňa má totiž generálne stúpajúci charakter, v koncových častiach zvlášť strmý. Prvým miestom. postupu bola studňa pred Kamzičím dómom v úvodnej časti, kde sme odstránením balvana, ktorý úplne prikrýval vstup prenikli o 8 m hlbšie, avšak nevľúdny zával nás v ďalšej aktivite na tomto mieste zastavil. Úplne jasné bolo pokračovanie v záverečnej studni, stačilo len vyliezť. Akcia sa uskutočnila v júni 1992 a po 6 hod. sa autorovi podarilo v spolupráci s B. Šmídom, Z. Ághom a P. Čarným dosiahnuť horizontálne pokračovanie. Výstup 13 m zväčša v previse bol komplikovaný lámavosťou skaly a teda aj ťažkosťami pri skobovaní. Pokračovanie po pár metroch znovu stúpa a po 50 m sa končí mohutným závalom. Po tejto akcii denivelácia jaskyne vzrástla na 129 m (-21, +108). Po ďalšej akcii v novembri 1992 s cieľom zamerať plazivky, má jaskyňa dĺžku 722 m, avšak ešte stále zostáva cca 150 m plaziviek nezameraných.

O ďalšom pokračovaní jaskyne svedčí intenzívny prievan v koncových častiach, kde sa predpokladá spojenie s Jaskyňou pod Úplazom (vchod vo výške 1735 m n. m.), ako aj prievan v najnižšom bode, kde sa pôdorysne takmer kryje s Veternou jaskyňou (vchod 1470 m n. m.), ale sondážne práce si budú vyžadovať väčšiu námahu, než doteraz. Zaujímavý je tiež fakt, že v masíve Úplazu sa nachádza aj najväčšia jaskyňa horstva-Javorinka (dĺžka 3900 m, denivelácia 195 m) s vchodom v nadmorskej výške 1232 m, avšak podľa prúdenia vzduchu s jaskyňou Kamenné oči nekomunikuje.

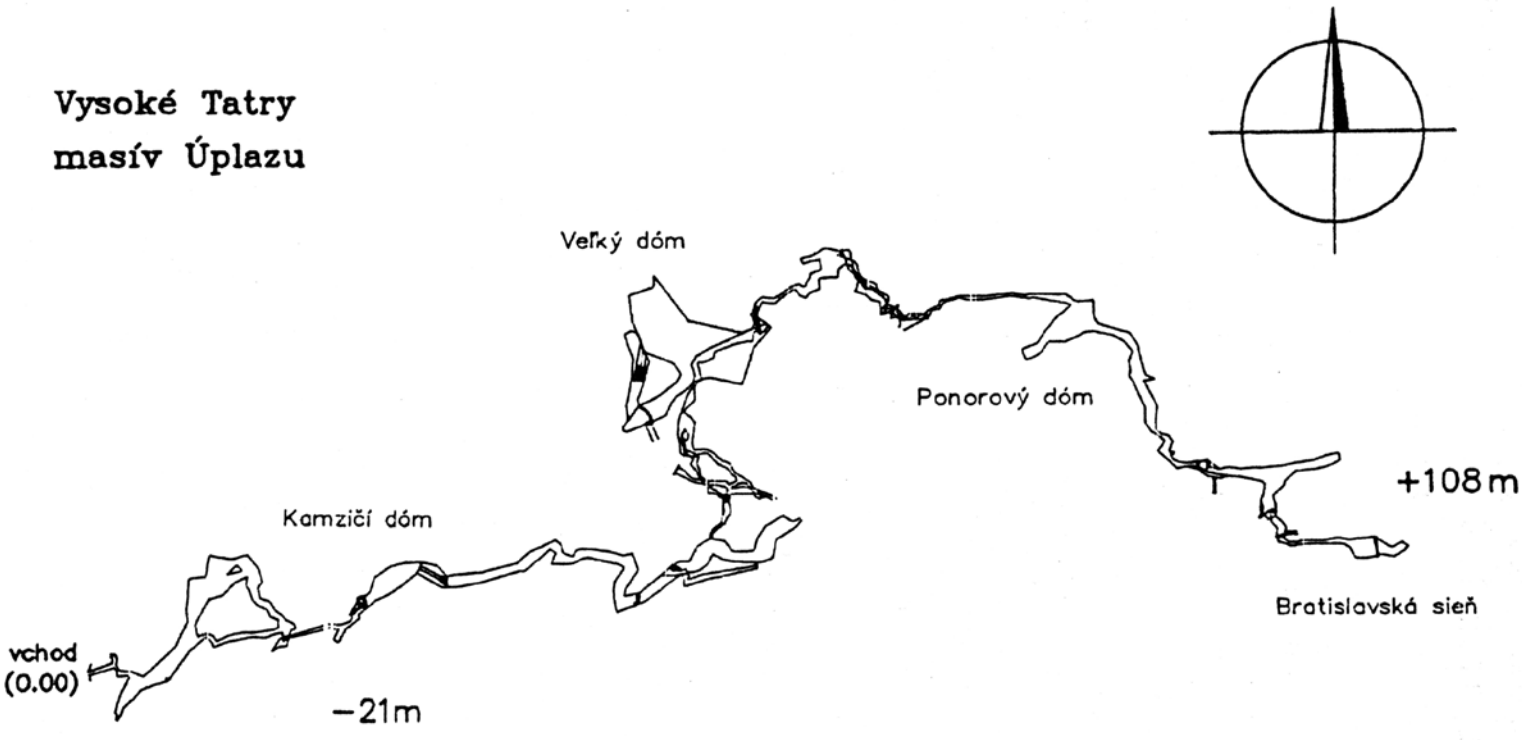
Literatúra:

Pavlarčík S.: Speleologický výskum krasových javov obalovej jednotky severnej strany Vysokých Tatier, Slovenský kras XXII, 1984, str. 41–67

Wisniewski W.: Nowe jaskinie w Wysokich Tatrach, Eksplorancik, 1990, Nr. 1 (15), str. 22

j a s k y ň a K a m e n n é o č i

Vysoké Tatry
masív Úplazu

Zamerali OS Bratislava, OS Plav. Podhradie, Speleoklub UK
Vykreslila OS Bratislava
Stav: 31.12.1992

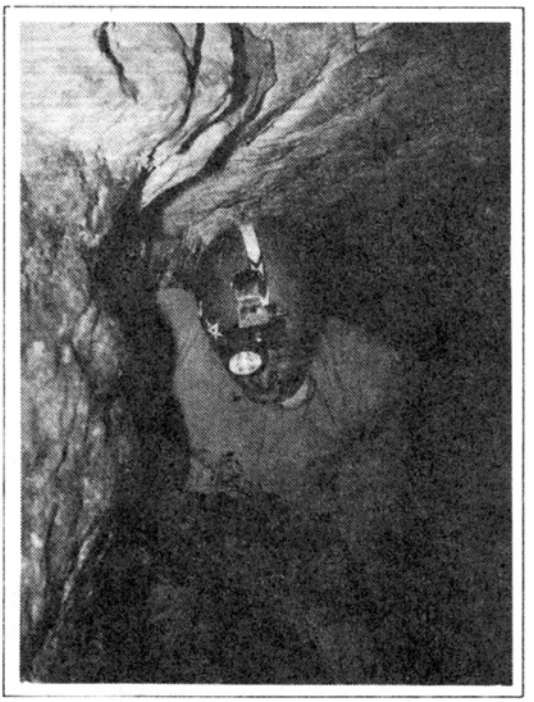
Priepasť pod Kraviarskym

Jaroslav Ďugel

Vrátna dolina v Malej Fatre je známa pre speleológov jaskyňou Nad vyvieračkou a Medveďou jaskyňou I. a II.

Začiatkom roku 1992 pozornosť členov Speleoklubu Malá Fatra upútala priepasť, ktorá sa nachádza asi 900 m západne od stanice sedačkovej lanovky Vrátna a asi 1,4 km SVV od vrcholu Kraviarske (kóta 1228 m nad morom). Dostala názov Priepasť pod Kraviarskym s identifikačným znakom K-1.

Priepasť sa nachádza vo výške 1100 m n. m. v skalnom hrebeni, ktorý tvoria piesčito-krinoidné vápence. Elipsovitý vchod, 2 m, široký a 3 m dlhý, sa prudko zvažuje asi 50° do hĺbky 8,5 m. Vytvorená je po tektonickej pukline JZZ-SVV na ktorej vznik mala vplyv svahová modelácia a mrazovokorozívne zvetrávanie (Peško 1980).

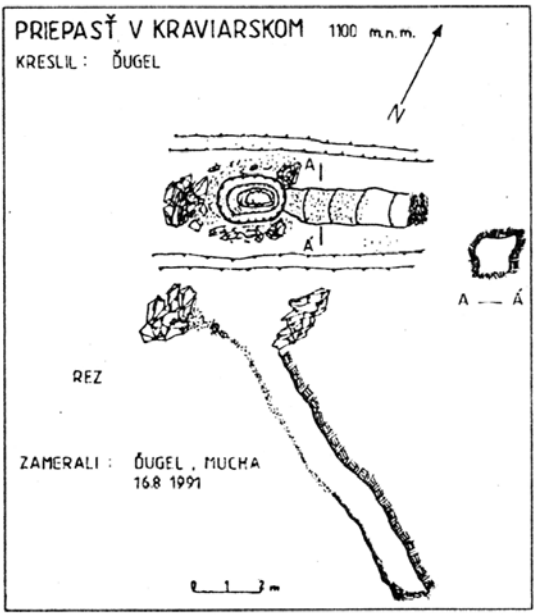

Priepasť pod Kraviarskym Foto: J. Ďugel

Priemerná výška vchodu priepasti je 1,5 m a končí úžinou asi 30 cm širokou. Dno priepasti je pokryté lístím a vápencovými blokmi. Výzdoba je chudobná, miestami sa nachádza bradavkový sinter.

Speleologický prieskum priepasti prevádzali koncom 70-tych a začiatkom 80-tych rokov jaskyniari z Terchovej pod vedením Adama Vallu. Avšak pre nezáujem členov sa prieskum zastavil. Ďalší prieskum sme obnovili v roku 1992. Rozšírili sme ústie priepasti, zmontovali jednoduchý vrátok. Tak sa vápencové bloky dajú vyťahovať s menšou námahou a priepasť sa stala priechodnejšou. Po odstránení sutiny z prednej časti jaskyne sme postúpili asi o 2 m. Ďalší postup zastavil skalný blok, ktorý sa snažíme odstrániť.

Pri sledovaní priepasti v zimných mesiacoch je snehová prikrývka odtopená a cítiť z nej slabší prievan. Celková hĺbka priepasti je dnes 10,5 m.

Nové jaskyne vo Veľkej Fatre v Gaderskej doline

Ján Kleskeň, Peter Holúbek

Keď sme koncom roku 1989 prechádzali dolinu Korbeľku vo Veľkej Fatre, vpravo od skalného stupňa uzatvárajúceho dolinu sme objavili sľubne vyzerajúci skalný otvor. Keďže sme mali len jedno nespoľahlivé svetlo a boli sme bez náhradného oblečenia, jaskyňu sme dostatočne nepreskúmali. Charakter priestorov nás však zaujal a doma, po zaujímavom zistení, že o jaskyniach v tejto doline niet zmienky v literatúre, vybrali sme sa jaskyňu dôkladne preskúmať. Aké však bolo naše prekvapenie, keď sme pri dobrom svetle objavili v červenom krúžku známe olovko slúžiace ako meračský bod. Samozrejme že sa hneď schladila naša objaviteľská vášeň. Po zhodnotení novej situácie sme jaskyňu opustili, lebo nám bolo jasné, že sme v lokalite dobre známej ružomberským jaskyniarom. Pri osobnom kontakte a nimi sme sa dozvedeli, že sa jedná o jednu zo známych a zameraných jaskýň v tejto časti Veľkej Fatry a je veľká škoda, že ich opis nebol publikovaný v literatúre. Tak sa stalo, že dve jaskyniarske akcie boli zamerané na objavovanie objaveného.

Pri našich akciách v rôznych častiach krasu Slovenska sme našli a zdokumentovali viac kratších, ale zo speleologického hľadiska zaujímavých jaskýň a priepastí. Rozhodli sme sa tieto lokality opísať a tak predísť tomu, aby o pár rokov niekto po nás neobjavoval niečo veľmi dobre známe a mohol energiu venovať niečomu užitočnejšiemu.

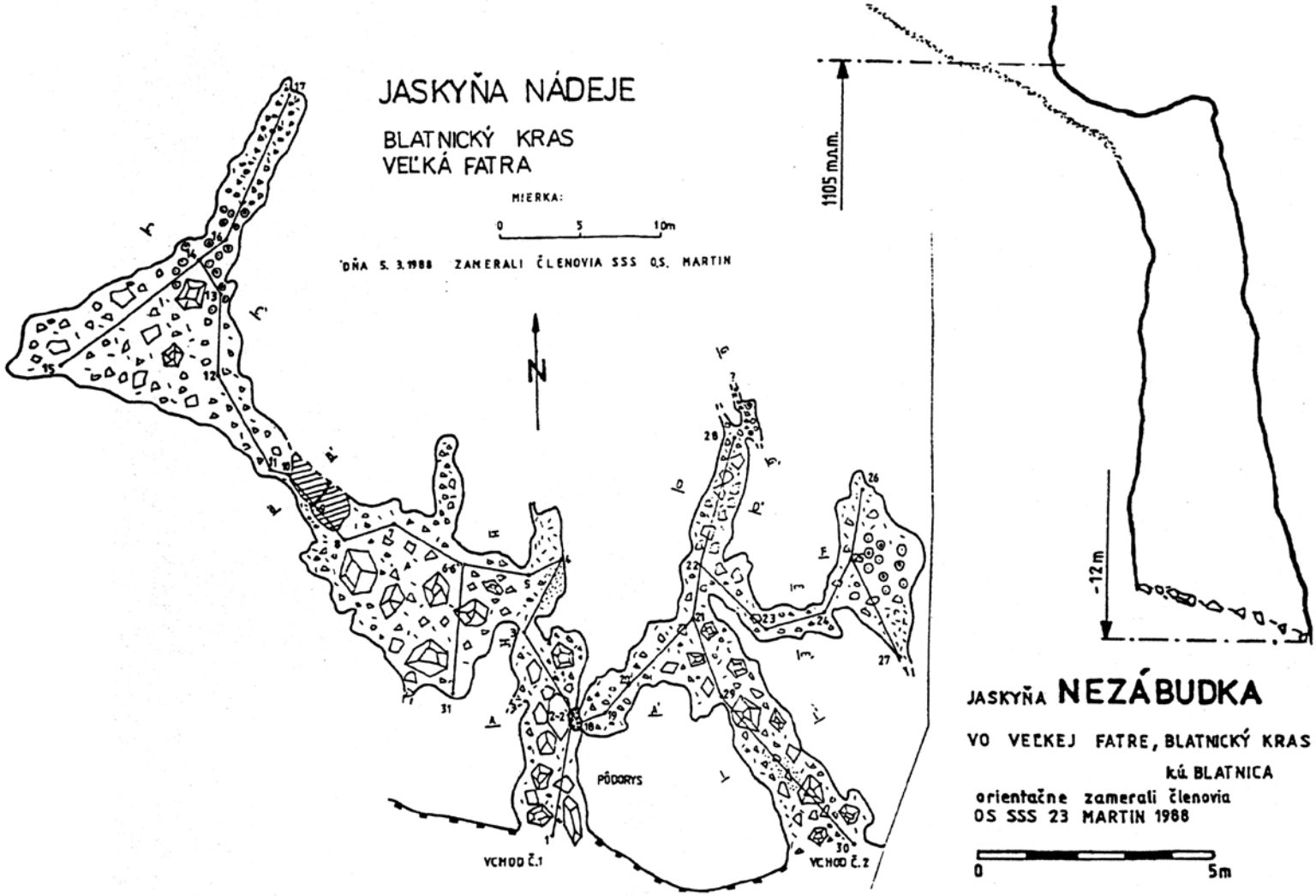
Jaskyňa Nádeje

Po dvoch rokoch intenzívneho povrchového prieskumu Gaderskej doliny so zameraním na svahy Tlstej (1373 m n. m.) sme pomaly strácali nádej, že natrafíme na jaskyňu, ktorá by mala perspektívu ďalšieho pokračovania. Našli sme síce desiatky kratších, azda mrazových jaskýň, ktoré však neboli vhodné na ďalší speleologický výskum. Aj jaskyne opisované v literatúre boli takéhoto charakteru.

Až rok 1988 priniesol zvrat v tejto situácii. Začiatkom roku M. Roško a P. Holúbek našli jaskyňu, ktorá sa vymykala z rámca gaderských previsov. Jej dva vchody sa nachádzajú juhu – juhovýchodne od vrcholu Tlstej, pod výrazným pásmom brál, v nadmorskej výške 1130 m. Dňa 5. 3. 1988 sme jaskyňu zamerali (celková dĺžka 151 m) a začali na vytypovaných miestach sondovať. Pri meracom bode 24 (ďalej m.b.) sme odhádzali zopár skál a prenikli sme do malej sienky, v ktorej sa nachádza kvapľová výzdoba. Ďalšie pokračovanie tušíme za m.b. 28, ale sintrom spevnená skalná sutina veľmi dobre odoláva aj ťažkému kladivu a postup je tu reálny iba s použitím trhaviny. Jaskynný priestor v okolí m.b. 10–17 je značne rútivý a nachádza sa tu nepoškodená snehobiela výzdoba. Prievan sme v jaskyni nezistili. Stopy po ľudskej činnosti sme v jaskyni nenašli, len vo vchode č. 2 sme našli dve dnes už netypizované fľašky od piva. Usudzujeme, že priestranný a suchý vchod mohol slúžiť náhodným návštevníkom ako úkryt pred nečasom.

Nezábudka

Objav tejto jaskyne opäť potvrdzuje, že aj pri dôkladnom povrchovom prieskume sa stane, že prehliadneme zaujímavý otvor do podzemia. Vchod do Nezábudky leží v lese na spojovacom hrebeni medzi Tlstou a Ostrou (1256 m n. m.) v nadmorskej výške 1105 m v tesnej blízkosti skalného zrázu nazývaného Muráň. Okolo tohto otvoru sme niekoľkokrát prechádzali, ale vždy nás viac fascinovali nádherné výhľady na Konský dol, ako zalesnený, ničím nezaujímavý svah nad Muráňom.

JASKYŇA NÁDEJE
BLATNICKÝ KRAS
VEĽKÁ FATRA
MIERKA:
0 5 10m
DŇA 5. 3. 1988 ZAMERALI ČLENOVIA SSS OS. MARTIN
N
PÓDORYS
VCHOD Č.1
VCHOD Č.2
1105 m.n.m.
-12 m
JASKYŇA NEZÁBUDKA
VO VEĽKEJ FATRE, BLATNICKÝ KRAS
kú. BLATNICA
orientačne zamerali členovia
OS SSS 23 MARTIN 1988
0 5m

Na túto lokalitu upozornil J. Agricolu Daniel Lovich, ktorý túto 12 metrov hlbokú jaskyňu zliezol s pomocou doma vyrobeného rebríka z drevených priečok a popruhov. Vchod leží v malej depresii, z ktorej na sever vedie šikmo dolu plazivka, ktorá sa po troch metroch rozširuje a ústi do 10 metrov hlbokej priepasti. Jej dno o rozmeroch 3 × 4 metre tvorí ostrohranná sutina a balvany. Ďalšie pokračovanie predpokladáme pod touto upchávkou. Uskutočnili sme tu niekoľko akcií na rozoberanie balvanitého dna, ale na prienik do nových častí bude treba na tejto lokalite systematickejšie pracovať. ani v tejto jaskyni sme nezaregistrovali vzdušné prievany v žiadnom ročnom období.

Celú oblasť Tlstej považujeme za veľmi perspektívnu z jaskyniarskeho hľadiska, pretože tento dominantný kopec Turca nemá žiadne povrchové odvodňovanie a sú len dohady o tom, kde vyteká niekoľko desiatok litrov vody za sekundu, ktoré sa nazbierajú v tomto masíve. Odpoveďou na otázku by mohlo byť objavenie jaskynného systému, ku ktorému možno vedú cesty práve cez jaskyňu Nádeje alebo Nezábudku.

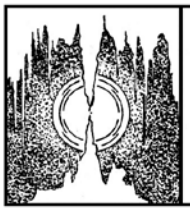
Literatúra:

Droppa A., 1976: Speleologický výskum Blatnického krasu vo Veľkej Fatre, Čsl. kras, roč. 27, s. 37–64, Academia Praha

Mitter P., 1976: Správa o výskume krasu Gaderskej doliny, Slovenský kras XIV., s. 115–136, Osveta Martin

Masív Muráňa (Tlstá) Foto: P. Holúbek

ORGANIZAČNÉ SPRÁVY

Alfréd Gresch

Jaskyniarský týždeň „Jánska dolina '93"

V dňoch 4. – 8. 8. 1993 sa uskutočnil v poradí už 34. jaskyniarsky týždeň Slovenskej speleologickej spoločnosti. Organizátorom bola popri sekretariáte a výbore SSS oblastná skupina Liptovský Mikuláš, ktorá pôsobí v jaskyniach tejto doliny.

Pôvodné úvahy o usporiadaní jaskyniarskeho týždňa r. 1993 sa viazali ku krasovej oblasti Červené vrchy, rovnomenná skupina aj predložila návrh, ale problémy organizačného charakteru (stanovanie a túry na území TANAPu) napokon viedli Predsedníctvo SSS, že rozhodlo o usporiadaní jaskyniarskeho týždňa na území Jánskej doliny. Medzi dôvodmi bola i relatívne dobrá dostupnosť po komunikáciách a tiež množstvo dobre prístupných jaskýň, s ktorými na najmladšia generácia príliš zatiaľ nezoznámila.

Táborisko bolo zvolené z hygienických dôvodov pri chatovej osade pri ústí doliny, pričom vyšiel v ústrety obecný úrad v Liptovskom Jáne. Organizátori zabezpečili spoločné stravovanie a varenie v poľnej kuchyni, pričom náklady boli zahrnuté v účastníckom poplatku, Podarilo sa napísať a vydať exkurzného sprievodcu, ktorý dostal spolu s odznakom každý riadny účastník jaskyniarskeho týždňa. Určitým nedostatkom bola absencia odborného programu, ktorý ale nahrádzali diskotéky. Ťažiskom programu boli však povrchové i podzemné exkurzie, ktoré sa i vďaka priaznivému počasiu vydarili.

Podzemné exkurzie:

Najväčší záujem bol o jaskyne. Na povrchové túry sa účastníci vybrali až v sobotu. Veľký záujem bolo **Veľkú ľadovú priepasť** na Ohništi (-125 m). Pre nadmerný počet záujemcov boli uskutočnené dve exkurzie. Pri prehliadke priepasti sa zistilo, že ľadový kužeľ na dne hlavnej šachty je nižší, ako býval po iné roky. Navštívili aj **Jeleniu priepasť** (-18 m) a urobili prieskum okolia tejto priepasti. Veľkému počtu záujemcov sa tešili aj tri Stanišovské jaskyne. V **Novej Stanišovskej jaskyni** (dl. 1300 m) sme boli len raz, preto že vysoký stav podzemných vôd zamedzil prístup do koncových častí. Už v prvom sifóne bolo toľko vody, že každý ho musel doslova preplávať. **Veľkú Stanišovskú jaskyňu** a **Malú Stanišovskú jaskyňu** navštívili aj tí najmladší účastníci jaskyniarskeho týždňa. Tým, čo navštívili Jaskyňu v Sokole (dl. 280 m) a **Jaskyňu v Starej Poľane** (dl. 100 m), určite ostane dlho v pamäti ich krásna výzdoba.

V piatok sa účastníci rozdelili na dve skupiny. Jedna zamierila k **Jaskyni Zlomísk** (dl. 1300 m) a druhá k **Jaskyni pod Brtkovicou** (- 87 m). V obidvoch prípadoch pre veľký počet záujemcov boli dva vstupy. Kým jedni obdivovali Jaskyňu v Zlomiskách, ostatní si boli pozrieť najväčší výver podzemných vôd v Jánskej doline – **Jaskyňu v Hlbokom** (dl. 202 m + 106 m sifón). Táto jaskyňa najviac priťahuje speleopotápačov. Okrem spomínaných jaskýň účastníci jaskyniarskeho týždňa navštívili Partizánsku jaskyňu (dl. 114 m), Zimnú jaskyňu (Medvedia jaskyňa). V Demänovskej doline navštívili systém Demänovských jaskýň.

Povrchové exkurzie:

Na peknú túru sa vybrali tí, čo vo štvrtok išli do Jelenej priepasti. Z **Ohnišťa** (1538 m n. m.) prešli na **Slemä** (1514 m n. m.). Cez dolinu Brtkovica zišli až do Liptovskej Porúbky, ďalej popri Váhu prešli okolo Liptovského Hrádku až do Liptovského Jána. V sobotu pár ľudí vystúpilo na Ohnište a odtiaľ prešli pešo celú Jánsku dolinu až do tábora. Na tejto trase mohli obdivovať prírodné zaujímavosti, ako napr. vápencové Okno na Ohništi, ponor Štiavnice pri Horárni pred Bystrou a

jej výtok v Jaskyni v Hlbokom. Väčšia skupina sa vybrala na **Krakovu hoľu** (1751 m n. m.), odkiaľ je krásny výhľad nad okolité vrcholy.

Pracovná časť

Som rád, že bol záujem o pracovné akcie. Do Novej Stanišovskej jaskyne, kde väčšinu roka voda zamedzuje prístup do zadných častí, chceme vykopať nových vchod. Na výkope v novom vchode sme odpracovali 2 hodiny. Podarilo sa nám ho trocha rozšíriť a prehĺbiť tak, aby sa tam dalo chodiť aj s fúrikom. Zaujímavej akcie sa zúčastnili účastníci exkurzie do **Jaskyne pod Brtkovicou**. Asi mesiac pred jaskyniarskym týždňom tu boli objavené nové priestory. Počas exkurzie tieto priestory sa preskúmali dôkladnejšie a bola objavená studňovitá šachta, ktorá má priemer asi 4 m a jej hĺbka bola odhadnutá na 15 m.

Ostatné akcie:

Vo štvrtok večer vedúci OS Liptovský Mikuláš premietol diapozitívy z povrchu a podzemia Jánskej doliny. Takto mohol každý vidieť celú Jánsku dolinu až po Ďumbier a obdivovať krásu jaskýň, ktoré neboli v pláne exkurzií. Ďalší účastník jaskyniarskeho týždňa premietol diapozitívy z Rumunských jaskýň a slečna Ferleťáková z exkurzie počas Speleofóra v Moravskom krase.

V piatok ráno Dr. Bárta urobil prednášku o speleoarcheológii a vyzval prítomných aby sa viac zaoberali aj touto vednou disciplínou.

V nedeľu ráno sme oficiálne ukončili 34.jaskyniarsky týždeň. S účastníkmi sa za SSS rozlúčil člen výboru p. Mlynárok a za OS L. Mikuláš p. Gresch. Počasie aj celé podujatie sa vydarilo.

Zúčastnilo sa ho 104 jaskyniarov z 21 klubov a skupín SSS a 2 skupiny ČSS.

Pracovný zraz „Poniky 93“

Jaroslav Schwarz

Speleoklub Banská Bystrica zorganizoval na začiatku júna 1993 pracovný zraz Poniky ’93. Cieľom akcie bolo dokončiť prerážku druhého vchodu Ponickej jaskyne (asi 0,5 km SV od Poník, zameraných 270 m dĺžky, aktívne riečisko) do tzv. komínov za sifónom.

Pre ďalší prieskum jaskynného systému je druhý nevyhnutný, pretože prečerpávanie vodného sifónu, ako to jaskyniari Speleoklubu Banská Bystrica už niekoľkokrát urobili, trvá zvyčajne celú noc. Navyše vzniknutý, nie príliš lákavý priechod bahnitým kanálom je priechodný len asi 2 hodiny, čo nedovoľuje preskúmať chodby za sifónom.

Akcia namiesto plánovaného predĺženého týždňa (3. – 10. 7.) sa nakoniec rozpadla na 2 predĺžené víkendy (3. – 5. 7. a 8. – 10. 7. 1993). Spôsobilo to, ak pominieme skromnú finančnú podporu, ktorej sa akcii od SSS dostalo, niekoľko skutočností.

Prílev jaskyniarov z iných skupín sa nekonal, svoje zohralo aj zhoršenie počasia a všeobecný problém SSS – masový prerod aktívnych členov na členov – sponzorov, platiacich členské.

Hŕstka kmeňových členov Speleoklubu (v priemere 4 – 8 jaskyniarov) za výdatnej pomoci miestnych nadšencov z Poník, po počiatočných problémoch z technikov predsa len rozbehla razenie chodby. Ukazovateľom postupu bola prietočná puklina, ktorá postupne prešla do menšieho komína (priemer do 40 cm) vyplneného hlinou a sutinou, neustále sa meniaceho čo do smeru a prierezu.

Pracovalo sa pneumatickým vŕtacím kladivom s vodným výplachom, ktorým sa vyvŕtali diery pre výbušniny Danubit. Po odstrele a odvetraní čelby sa materiál vedroval na povrch. Hlavný cieľ akcie – dokončenie prerážky druhého vchodu – sa nepodarilo splniť. Výsledkom akcie však bolo výrazné predĺženie a prehĺbenie sondy, celkovo asi o 4 m. (šikmá dĺžka). To znamená, že hĺbka sondy dosiahla asi 11 m, takže podľa našich meraní by sme už mali byť na úrovni komínov za sifónom. Je pravdepodobné, že prerazením hlinito-kamenitej výplne komínu a jeho spriechodnením sa dostaneme na riečisko za sifónom. V každom prípade ubezpečujeme jaskyniarsku verejnosť, že o Ponickej jaskyni bude ešte počuť.

ZAUJÍMAVOSTI

Ján Tencer

AUYANTEPUY: Diablova hora

Úvod

V priebehu augusta 1992 prvá talianska speleologická expedícia navštívila Venezuelu. Cieľom expedície bolo explorovať jaskyne a vykonávať výskum v oblasti Auyantepuy na vysoko položenej planine v južnej časti krajiny. Záujmová oblasť je asi jeden kilometer vzdialená od známej priepasti SIMA AONDA, ktorej hĺbka -362 metrov ju stavia do čela hlbokých priepastí vyvinutých v kvarcitoch. Tá to priepasť a niekoľko ďalších bolo objavených počas expedície v roku 1983 členmi venezuelskej speleologickej spoločnosti a španielskymi jaskyniarmi. Výprava 14 talianskych jaskyniarov pochádzala zo štyroch jaskyniarskych klubov, strávila na planine 12 dní a objavili a zamerali okolo 3 km jaskynných priestorov, zozbierali množstvo geologických vzoriek a pripravili mnoho podkladov pre chemicko-fyzikálne analýzy.

Popis oblasti

Auyantepuy je časť rozľahlej oblasti v južnej Venezuele. Je chráneným národným parkom nachádzajúcim sa medzi riekami Orinoko a hranicami Brazílie a Guayany. Táto divočina je málo preskúmaným územím a jeho nedostupnosť je ešte zvýraznená takmer 1000 metrovými strmými stenami týčiacimi sa nad pralesom. Geologicky je toto územie charakterizované hrubými vrstvami sedimentovaných kontinentálno-deltoidických pieskovcov, menej bridlicami a konglomerátami.

Expedícia

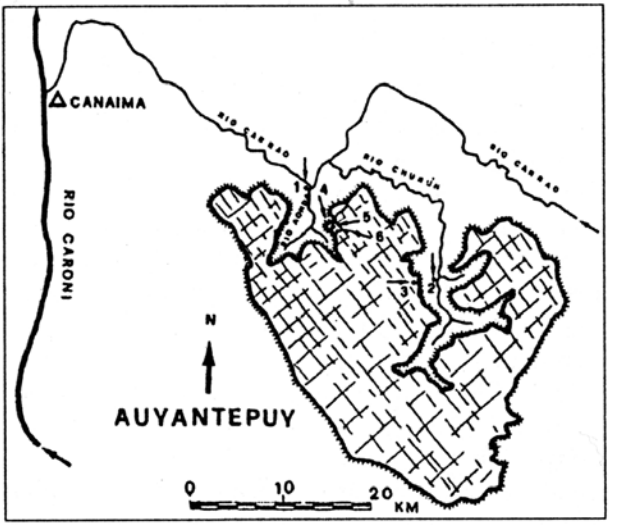
Dosiahnutie miesta exploarácie bolo pomerne náročné a dobrodružné. Všetko začalo v hlavnom meste Venezuely, Caracase. Dvojdňový pobyt v hlavnom meste bol zapríčinení byrokratickými formalitami, umožňujúcimi vstup do národného parku. Druhým problémom bolo zapožičanie helikoptéry a nákup potravín a táborového vybavenia na pobyt na plošine. Potom nasledoval presun do Canaimy, ktorá je hlavným centrom turistického ruchu v tejto oblasti. Tu boli objednané dve plavidlá, ktoré umožnili expedícii pokračovať proti prúdu rieky Carrao do Orchid Island, kde bol prvý tábor. Nasledujúci deň členovia výpravy podnikli na indiánskych plavidlách malý výlet k svetoznámemu vodopádu Salto Angel. Je to najväčší vodopád na svete, ktorý bol objavený v roku 1933 pilotom Jimmom Angelom. Jeho výška je 979 metrov.

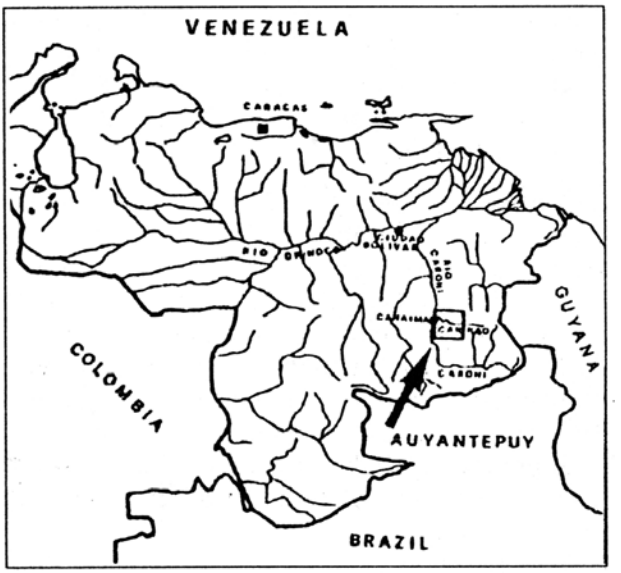
Pätnásteho augusta po obede pristala v prvom tábore helikoptéra a začala vynášať výstroj na plošinu. Sedem letov, z ktorých každý trval 15 minút, bolo treba na premiestnenie všetkého materiálu a členov výpravy na miesto druhého tábora. Umiestenie tábora bolo spojené s vyhliadkou na neobyčajnú scenériu, ktorú poskytovalo takmer 1000-metrové prevýšenie. Nadšenie členov expedície však trochu opadlo, keď sa po prvom tropickom daždi zistilo, že stany, ktoré mali byť pôvodne nepremokavé, lejak nevydržali a tak sa celý tábor musel presunúť na menej prozaické miesto, do vchodu jaskyne. Po vyriešení tohto problému sa 16 členov expedície mohlo pustiť do bádania. 14 talianskych jaskyniarov a dvaja venezuelskí servisní technici, ktorí zabezpečovali rádiové spojenie s civilizáciou.

Prieskum sa začal rozdelením na niekoľko skupín, ktoré začali vyhľadávať jaskyne v najbližšom okolí tábora. Táto oblasť bolo veľmi bohatá na jaskyne a tak skoro bola objavená prvá jaskyňa Sima Aonda Superior. Taktiež na západ od tábora bola nájdená lokalita, ktorá bola bohatá na hlboké trhliny. Po čase sa ob-

javili ďalšie problémy, orientácia v pralese bola veľmi zlá, bohatá vegetácia neumožňovala takmer žiadnu komunikáciu a dokonca zakrývala trhliny, čo samo o sebe bolo pomerne nebezpečné. Po zdokumentovaní prvého objavu sa expedícia presunula do druhej sľubne vyzerajúcej lokality. Tu sa začali problémy s prenosnými vŕtačkami, nebolo možné recyklovať vybité batérie. Bolo nevyhnutné začať spity sekať ručne, čo sa však ukázalo ako problém. To, čo vo vápenci trvá 10 – 15 minút, vo veľmi tvrdých kvarcitoch trvalo až jeden a pol hodiny! Našťastie bolo možné použiť i prírodné kotvenia. Dĺžky inštalovaných lán sa pohybovali od 40 do 120 metrov, v podzemí prieskum nevyžadoval použitie špeciálnych techník. Na dne trhlín bol pohyb obmedzený množstvom blokov gigantických rozmerov, v podzemí bolo mnoho dómovitých priestorov, ale prevládali hlavne Oleandre, menej či viacej aktívne, ktoré často končili neprie1eznými úžinami.

Práca v jaskyniach bola organizovaná väčšinou v skupinách, ktoré boli sústredené na jednu lokalitu, kde plnili rozličné úlohy (vystrojovanie, mapovanie, dokumentácia, prieskum, atď.). Tak sa dosiahlo čo najúčelnejšieho využitia času. Jedným z cieľov výpravy bol i zber geologických vzoriek a meranie rozličných údajov pre neskoršie spracovanie na Milánskej a Boloňskej univerzite. Večery boli trávené v diskusiách o jaskyniarčení v tropických podmienkach. V tomto prípade však problémy s klímou, infekčnými ochoreniami a nebezpečnými živočíchmi neboli. Nadmorská výška a takmer tisíc metrové prevýšenie planiny, poskytovali príjemné pohodlie v tejto zemepisnej šírke nezvyčajné.

Jaskyne

Objavené jaskyne sú podobné dlhým trhlinám, rozšírených rozpúšťaním a modelovaním eróziou a rútením. Sú dlhé 300 – 400 metrov, ale len niekoľko metrov široké, s vertikálnymi stenami, s ktorých padá počas dažďa niekedy až 100 metrov vysoký vodopád. To nádherne spríjemňuje zostup na dno. Tu v nejasnom, hmlistom svetle, pozdĺž obrovských blokov, pokrytých bujnou tropickou vegetáciou, kde sa palmy túžia dostať bližšie ku slnku, sa začal prieskum akoby v inom svete.

Tieto priepasti (španielský názov sima) možno nazvať i kaňonmi alebo trhlinami, alebo z určitého pohľadu i rozpúšťaním vytvorené doliny, s vodnou cirkuláciou nezávislou od povrchu. Tieto trhliny sú v podzemí spojené jedna s druhou a vytvárajú sieť, s meandrami vysokými 10 až 15 metrov a široké 1–2 metre. Ich dno je niekedy čiastočne pretekané tmavočervenou vodou, nesúcou obrov-

ské množstvá plávajúcich kobyliek, niekedy je dno pokryté mokrým, jemným ružovkastým pieskom alebo so stenami, v ktorých sú vypreparované prekrásne opálové koraloidy, ktoré slúžia ako útočisko pavúkom rodu Tarantula

Celkovo expedícia preskúmala a zmapovala päť väčších jaskýň a štyri menšie. Šesť z nich tvorí Aonda Superior Systém, ktorého dĺžka je 2128 metrov. Tým sa A. S. S. stal jednou z najdlhších jaskýň vyvinutých v kvarcitoch. V súčasnosti je najdlhšou Magnet Cave v Južnej Afrike. A. S. S. je tvorená priepasťovitými trhlinami, Sima 1 a Sima 2 sú spojené galériami v hĺbke -55 metrov, zároveň Sima 2 a tri menšie, Sotanitos, spolu so Simou 1 a 3 sú spojené širokými ale nízkymi chodbami, ktoré sú blízko povrchu. Sima 4 je spojená so systémom veľkou puklinou vyplnenou obrovskými blokmi, ktoré zatarasili prienik do nižších častí. od spojenia Simy 4 so A. S. S. výprava upustila, hoci je zrejmé, že jaskyňa súvisí s celým systémom. V prípade spojenia by celý systém meral okolo 2700 metrov, čo by dalo najdlhšiu jaskyňu v kvarcitoch na svete.

Zaujímavosťou je hydrológia celého systému. Existencia viacerých tokov v systéme tečúcich na rôzne svetové strany potvrdzuje jestvovanie podzemného rozvodia. Voda odtekajúca východným smerom možno drenážuje južnú stranu planiny, voda tečúca na západ možno smeruje k západným zrázom planiny, alebo sa všetky vody v podzemí stretajú a smerujú k systému Sima Aonda, hlbokému -362 metrov. Avšak overenie tejto hypotézy bude úlohou pre budúcu expedíciu.

Krátené pre Spravodaj SSS
International Caver No.6/93

Stručný prehľad najväčších jaskýň v nevápencových horninách

Ján Tencer

Kremeň, pieskovec

Sima Aonda (Venezuela) hĺbka –360 m
Sima Auyantepuy (Venezuela) hĺbka – 320 m
Magnet Cave (Južná Afrika) dĺžka 2400 m
Umnamed Cave (Venezuela) dĺžka 1920 m

Konglomeráty

Bofia de Torremas (Španielsko) hĺbka –198 m
Boľšaja Orešnaja (Rusko) dĺžka 42 000 m
Tilkiler dudendi (Turecko) dĺžka 6600 m

Granit

Greenhorn Cave (USA)
hĺbka –152 m, dĺžka 1557 m
T.S.O.D. Cave (USA) dĺžka 3977 m
Bodagrottorna (Švédsko) dĺžka 2615 m

Kamenná soľ

Mearet Malham (Izrael)
hĺbka –135 m, dĺžka 5447
Colonel Cave (Izrael)
hĺbka –127 m, dĺžka 1448 m
Pestera 6S (Rumunsko) dĺžka 3120 m

Bazalt. Láva

Cueva del Viento (Kanárske ostrovy)
hĺbka –478 m , dĺžka 9250 m
Manjung – gul (Južná Kórea) dĺžka 13 268 m

Sádrovec

Tunel del Sumidors (Španielsko)
hĺbka –205 m
Shakta A (Taliansko) hĺbka –200 m
Optimističeskaja (Ukrajina) 183 000 m
Ozernaja (Ukrajina) 111 000 m

Železorudné bane v Krivánskej časti Malej Fatry

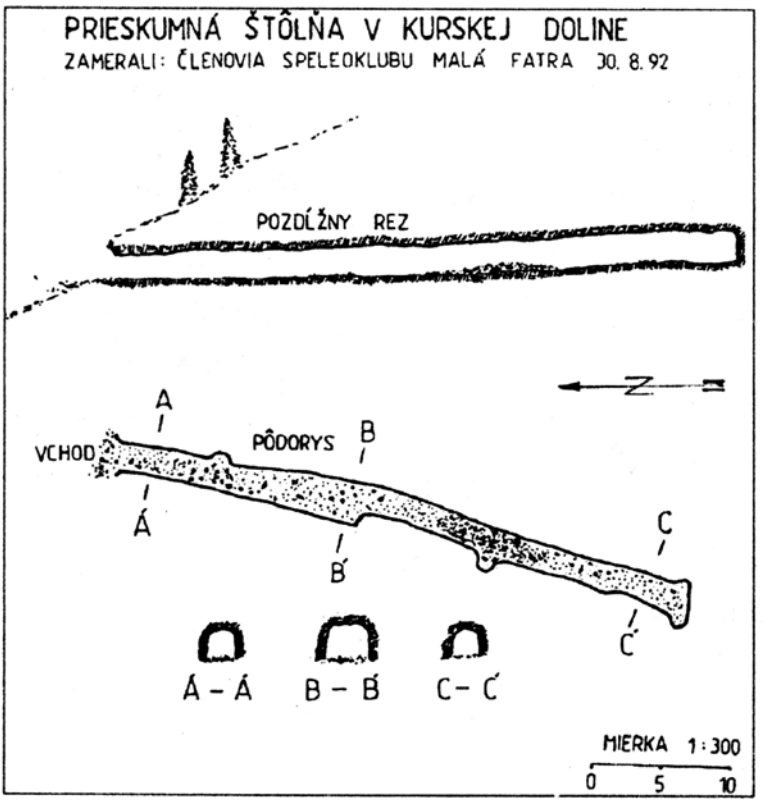
Jaroslav Ďugel

Malá Fatra má pestrú geologickú stavbu. Na jej svahoch sa nachádzajú aj skromné ložiská železnej rudy. Tieto ložiská boli stredobodom záujmu ľudí už v dobe veľkomoravskej. Svedčia o tom nálezy zvyškov kováčskej dielne pri Stráňavách (Šichman, Prikryl 1965). Ťažba rudy sa preniesla aj do krivánskej časti Malej Fatry. Vznikli tu bane, ktorých zvyšky nachádzame aj vo Varínskom chotári pod Jedľovinou. Dnes tu vidieť pozostatky ťažobnej činnosti v podobe jám a prepadnutých štôlní.

Bane sa nachádzajú aj v Kúrskej doline a dali vznik hámru, ktorý stál v doline nad obcou Krasňany. Potok, ktorý tadiaľto tiekol, nepostačoval svojim množstvom vody pre potreby hámra, preto odrazili časť vody z Kúra do tejto dolinky. Novovzniknutý potok sa dnes aj volá Hutnica (Cvacho, Prikryl 1996).

Pri spiatočnej ceste z Kukurišovej jaskyne nás zaujal výrazný osypový kužeľ v ľavej časti potoka a v jeho vrchnej časti nevýrazný otvor. Po odstránení sutiny sme vnikli do chodby 43,5 m dlhej. Už od jej začiatku nám bolo jasné, že chodba bola vysekaná umelo a slúžila ako prieskumná štôlňa za účelom zistenia výskytu železnej rudy. Vchod do štôlne je orientovaný na sever. Miestna lesná správa rozšírila otvor až na skalné dno a teraz je vysoký 1,9 m a široký 1,6 m. chodba sa mierne zatáča na JJZ, jej smer je podmienený tektonickou poruchou SSV-JJZ smeru, pozdĺž ktorej baníci postupovali pri razení chodby. Celá štôlňa je vysekaná v nekrasovej hornine. Zaujímavosťou štôlne sú malé kvaple a brčká, ktoré zrejme vznikli vďaka vode presakujúcej z 300 m vzdialenej vápencovej horniny. Taktiež tektonická puklina, široká asi 1 cm v prednej časti chodby, je vyplnená vápnitým tmelom. V súčasnosti štôlňu využíva Lesná správa ako sklad stromčekov pre výsadbu.

Baníctvo v Malej Fatre postupne zaniklo, pretože vyťažená železná ruda bola nekvalitná a ťažba sa stála nerentabilnou. Ako pamiatka ostali bane a prieskumné štôlne, ktoré sú v záujme pozornosti jaskyniarov Speleoklubu Malá Fatra.

Podkovár južný (*Rhinolophus euryale*) v prielome Muránky

Marcel Uhrín

Podkovár južný je teplomilný druh netopiera mediterránneho pôvodu, ktorý na Slovensku dosahuje severnú hranicu svojho areálu rozšírenia. Jeho výskyt je v zimnom aj letnom období obmedzený takmer výlučne na oblasť Slovenského krasu. Mimo tohto areálu bol novšie zistený len v Tisoveckom krase v jaskyni Kostolík, v Driečanskom krase v Driečanskej jaskyni a v Rimavskej kotline (Horáček a kol. 1979, Horáček, Červený 1984).

Počas sčítania netopierov na zimoviskách v niektorých krasových oblastiach Slovenska som 6. 3. 1993 spolu s členmi OS SSS Muráň M. Meškom a D. Kotlarčíkom zaznamenal ďalšiu lokalitu tohto druhu v Rimavskej kotline. V krasovom území prielomu Muránky v spodnom poschodí Veľkej jaskyne v Maši sme našli zimovať jeden exemplár podkovára južného. Tento nález potvrdzuje závery citovaných autorov, že stála populácia podkovára južného obýva aj Rimavskú kotlinu a zároveň umožňuje predpokladať, že podrobnejší prieskum predovšetkým jaskýň Driečanskeho krasu, ale aj ďalších menších krasových oblastí regiónu (Kameňany, Šivetice, Burda) môže priniesť nové poznatky o rozšírení tohto druhu na Slovensku.

Literatúra:

Horáček I., Zima J., Červený J.: Letní nálezy netopýru na Slovensku (1966–1977), Lynx Praha, 1979, n.s. 22: 75–98.

Horáček I., Červený J.: K výskytu druhu *Rhinolophus ferrumequinum* a *Rhinolophus euryale* na Slovensku. Lynx Praha, 1984, n.s., 22: 15–17

POLEMIKY
A NÁZORY

Ján Tulis

Odpoveď nielen na jeden list

Od posledného Valného zhromaždenia SSS dostal predseda SSS, ale i Výbor, Predsedníctvo a predseda Kontrolnej komisie niekoľko listov od vedúcich OS. Obsahom týchto listov je nespokojnosť s niektorými rozhodnutiami Výboru, Predsedníctva, Kontrolnej komisie, Valného zhromaždenia, Stanovami a pod. Takéto názory však počuť aj od iných členov v osobných rozhovoroch. Treba podotknúť, že takéto názory nie sú v prevahe. Pretože naprostá väčšina týchto názorov nezodpovedá skutočnosti alebo sú spôsobené nesprávnou interpretáciou, či nepochopením alebo neznalosťou problému, považujem za potrebné reagovať takouto formou, aby sa s ňou mohli oboznámiť všetci členovia SSS, aby všetci členovia vedeli, že aj takéto názory v SSS panujú.

Mať iný názor ako ostatní ešte neznamená rozbíjanie SSS. V jednom liste sa uvádza, že na poslednom VZ a po ňom „*...sme zmietli zo sveta všetko to, čo bolo roky pracne a cieľavedome budované. Zrušili sme sekretariát, ktorý svojou odbornosťou, znalosťami problematiky a dobrými charakterovými vlastnosťami, bol garantom funkčnosti SSS. Zrušili sme rajonizáciu. A tým sme z osobného vlastníctva skupín prešli na spoločné. Svojim prístupom sme spomedzi seba vypudili odborníkov pracujúcich v komisiách.*“

Toľko citát z jedného listu.

Nikto sekretariát SSS nezrušil. Po VZ pracovníci sekretariátu SSS ako zamestnanci Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva prešli na vlastnú žiadosť na iné pracovisko múzea i keď s tým výbor nesúhlasil. Ich rozhodnutie bolo nemenné.

Výbor už na prvom zasadnutí otázku sekretariátu riešil a vyriešil. Na sekretariát prešla z múzea nová pracovníčka. Sekretariát ani jeden deň nebol neobsadený.

Výmenou pracovníkov sekretariátu SSS nebola prerušená ani ohrozená činnosť sekretariátu. A že sekretariát cez celý čas pracoval a pracuje a je funkčný sa mohol každý kto chcel presvedčiť.

Žiadne predsedníctvo nikdy nedalo do osobného užívania žiadnej OS pracovný rajón. V minulosti predsedníctvo len stanovilo, v ktorom pracovnom rajóne môže príslušná OS pôsobiť. Na Valnom zhromaždení sa schválili Stanovy SSS, podľa ktorých „OS môže vyvíjať speleologickú činnosť na území Slovenska, pričom musí rešpektovať pracovné záujmy ostatných OS a zachovávať právo priority.“ Valné zhromaždenie tieto stanovy prijalo väčšinou hlasov prítomných delegátov. Vyhlasovať dnes, že ja som nehlasoval alebo, že my sme na protest odišli, nič nerieši. I keď sme dobrovoľná organizácia musíme sa predsa len riadiť a podriaďovať určitým zásadám. Každý člen sa predsa zaväzuje dodržiavať schválené stanovy. Teda musíme sa podriadiť prijatým rozhodnutiam VZ. Ak niekto na protest odišiel z rokovania VZ, urobil najväčšiu chybu, sám seba poškodil, sám sebe zabránil aktívne sa zapojiť do diskusie a dal vlastne šancu svojim protivníkom. To znamená, že mu ani nezáležalo, ako to dopadne.

Prijatím nových stanov nebol nikto poškodený. Každý môže pracovať na svojich lokalitách a kto na nich pracoval, nikto mu na tieto lokality nešiel. Kontrolná komisia musel riešiť iba jednu sťažnosť za toto obdobie. To je veľmi dobrá vizitka vyspelosti členov SSS, že rešpektujú pracovné záujmy ostatných OS.

V roku 1992 boli Predsedníctvom SSS schválené zásady práva priority. Ako sa ukázalo, túto možnosť uplatnenia práva priori-

ty využilo veľmi málo jaskyniarov. Iba päť OS a klubov zo 41 požiadalo o priznanie práva priority. Iba 5 skupín považovalo za potrebné požiadať o priznanie práva priority, ale ani jedna z tých, ktorej funkcionári alebo členovia majú najväčšie výhrady voči stanovám. Čo to znamená? To znamená, že pre naprostú väčšinu slovenských jaskyniarov vôbec takéto zásady nie sú potrebné. Neboja sa o „svoje lokality". Vôbec sú nám za takejto situácie takéto zásady potrebné?

Na Európskej speleologickej konferencii v Belgicku v r. 1992 bola tejto problematike venovaná celodenná diskusia. Zo získaných poznatkov a názorov vyplýva, že činnosť jaskyniarov v rôznych krasových územiach v rôznych krajinách, nielen európskych, je veľmi rozšírená. Hľadajú sa rôzne formy koordinácie, usmerňovania, ale nie zákazu a už vôbec nie určovania niekomu pracovného územia a pod. Zatiaľ sa prijateľné univerzálne riešenie nenašlo.

Po týchto skúsenostiach a poznatkoch môžem prehlásiť, že naši jaskyniari, členovia SSS, patria medzi vyspelých, kultúrnych ľudí, rešpektujúcich zásady dobrého vychovania.

Naše zásady práva priority mi teraz pripadajú ako ulita, do ktorej zasa chceme našich jaskyniarov vtesnať. Treba sa nad týmto zamyslieť.

Činnosť OS predsa nestojí a nepadá s pracovným rajónom. Kto takto stavia otázku, ten nič nepochopil. Výbor ani Predsedníctvo nikomu nezaručí ani nepridelí žiadny pracovný rajón.

V súvislosti s našou činnosťou sa však treba zamyslieť nad budúcnosťou. Krasové územia majú svojich majiteľov: súkromné osoby, urbariáty, obce, štát. A komu patria jaskyne? Na túto otázku sme zatiaľ jednoznačnú odpoveď nedostali. Čiže v budúcnosti si budeme musieť žiadať v prvom rade súhlas na speleologický prieskum a až potom právo priority. Takže bol by som rád, keby sme si to v budúcnosti ešte viac sami nekomplikovali.

Ku kritike VZ a prijatých stanov:

Spôsob účastí na minulom VZ bol navrhnutý jedným členom SSS, ale schválený bol predsa rozšíreným predsedníctvom. Teda bol pre väčšinu členov rozšíreného predsedníctva prijateľný. Nikto ho predsa nikomu nevnucoval.

Pre vypracovanie návrhu nových stanov bola zostavená komisia z členov SSS. Komisia návrh predložila VZ. Všetci, ktorí sa zúčastnili VZ, si určite spomínajú, že návrh stanov bol rozpitvávaný slovo za slovom, veta za vetou. Každý mal možnosť „obrátiť návrh naruby". Komu na prijatí stanov záležalo, ten sa zapoji1 do diskusie a vydržal až do konca, i keď zápas o nové stanovy trval viac ako 14 hodín.

Stanovy boli prijaté, teda sú záväzné pre všetkých, či s nimi súhlasia alebo nie. Kto má k nim výhrady, nech si ich pripraví na budúce VZ. Už som sa raz zmieni1, že Stanovy nie sú tabu. Život ukáže akú majú budúcnosť. Ak to bude potrebné, prijmeme si také stanovy, aké nám budú najlepšie vyhovovať. Ale vyhlasovať, že ja s nimi nesúhlasím a teda ich ani nebudem rešpektovať je veľmi nezodpovedné a ešte horšie, ak to vyhlasuje vedúci OS.

Prečo sa skoro všetci predsedovia odborných komisií povzdávali svojich funkcií?

Mali by sami svoj postup vysvetliť členom SSS. Tí, čo chceli ďalej pracovať, ako napr. RNDr. S. Pavlarčík, zostali a pracujú ďalej. Verím, že aj táto činnosť sa rozprúdi. Len musí tu prísť nová mladá krv.

Vážení priatelia!

Určite tých problémov a nejasností je viac. Ale prv než sa začnete nejakým problémom zaoberať, doporučujem všetkým členom SSS poriadne si preštudovať Stanovy SSS a potom sa Vám určite stanú mnohé veci jasnejšími a jednoduchšími. Doporučujem toto predovšetkým vedúcim a funkcionárom OS a klubov.

Je dobre, ak členovia SSS sa písomne obracajú na Výbor alebo Predsedníctvo SSS. Aj keď sú to listy kritické. Svedčí to v prvom rade o tom, že týmto písateľom záleží na SSS. Chcú, aby táto organizácia prosperovala, aby sa hýbala dopredu. Výbor uvíta všetky racionálne návrhy na zlepšenie činnosti SSS.

Náš dopisovateľ

Paľo Hriň

Asi pred rokom sa v bivaku pri Starom hrade konala jedna z nepravidelných pracovných porád. Pretriasalo sa, čo treba urobiť do budúcej akcie, alebo prečo ešte nie je urobené to, čo sme súrne potrebovali pred štvrť rokom. Mĺkvy priebeh rokovania čiastočne oživoval najvýrečnejší člen skupiny. Jeho vtipné poznámky nebadane, ale účinne odvádzali pozornosť od pálčivých problémov, alebo aspoň otupovali závažnosť nesplnených predsavzatí.

Predovšetkým jemu som nenápadne adresoval posledný bod programu: „Počúvajte chlapi, došiel obežník z Mikuláša, že každá skupina si má ustanoviť dopisovateľa, ktorý bude pravidelne prispievať do Spravodaja."

Dotyčný exčlen predsedníctva, expredseda najdôležitejšej odbornej komisie a exčlen redakčnej rady v jednej osobe, dnes odbremenený od všetkých týchto závažných funkcií, po krátkej pauze dôvtipne zareagoval: „Navrhujem, aby si dopisovateľa robil ty, nakoľko máš z nás všetkých najväčšie skúsenosti."

Presne to som aj očakával, veď takýto ping-pong hrávali na predsedníctve dlhé roky.

„Pozri sa, ja už toho mám veľa – organizujem činnosť skupiny, som na každej akcii, mapujem, fotografujem, filmujem a napokon robím aj skladníka skupiny. Ty nemáš žiadnu funkciu a keby si dva razy do roka napísal príspevok do Spravodaja, tak z teba vôbec neubudne."

Ostalo ticho. Bisťu, ako aj bri1antnému rečníkovi dôjde reč! Tarchu novej funkcie nebolo už na koho zvaliť. Veď bradatý elektrikár, aj keď vyrobí všetko od výmyslu sveta, príspevok nenapíše.

Napokon sa budúci dopisovateľ váhavo spýtal: „Myslíte, že by som mohol napísať o našej elektrárni?"

Fajn, konečne sme mali dopisovateľa. V nasledujúcich mesiacoch som ho nechcel veľmi znervózňovať. Na opatrné otázky dával vždy uspokojivú odpoveď: „Píšem...", alebo „Pracuje sa na tom." Veru, netreba vyrušovať autora v jeho vyčerpávajúcej činnosti.

Badateľne sa čosi pohlo v marci tohto roku. Dopisovateľ si prišiel pre kroniku. Vtedy sme sa akurát sťahovali, ale žiadateľ bol neúprosný: „Dohodol som sa so Zdenom, že mu do troch dní článok dodám a kroniku súrne potrebujem."

Napokon sme ju vypátrali v jednej z tridsiatich škatúľ od banánov. Čo by človek neurobil pre dobro veci – najmä ak ide o článok o našej skupine!

Potom som už len čakal, až IMPRESO Prešov vytlačí ďalšie číslo Spravodaja či Spravodajcu.

Konečne 5. júla 1993 sa za nami do bivaku vyštverala tajomníčka SSS. Šťúpla dievčina priniesla v batôžteku aj balíček očakávaných výtlačkov. Žiaľ, ani keď som si cez okuliare starostlivo prezrel časť zvanú CONTENTS, príspevok nášho dopisovateľa tam nebol.

Sklamaný touto krivdou som si uľavil, až keď tajomníčka odišla: „Počúvaj, je ten Zdeno ale koťuha. Najskôr plače, že nemá príspevky a ten náš pritom vyhodí."

Napodiv autor príspevku nebol ani rozhorčený, ani to nekomentoval. Až keď podobná poznámka padla druhý raz, ľahostajne utrúsil: „Vieš, ono toho v tej kronike o elektrárni veľa nebolo, tak som sa na to vykašlal."

Tým bola funkcia dopisovateľa v našej skupine zrušená. Naozaj – pri produkcii nula článkov za jeden rok si naša malá skupina taký prepych dovoliť nemôže. Na to máme predsa vedúceho, aby zabezpečil aj publikačnú činnosť

Len by ma zaujímalo, ako vlejú tú trochu entuziazmu do dopisovateľských žíl v iných skupinách.

Babylon názvov

Ján Vajs

(K problému názvov niektorých jaskýň Jánskej doliny)

Motto: Zíďme dole a tam pomátme ich reč aby sa nedorozumeli jeden z druhým. 1. Mojžíšova 11.7.

Novoprijaté právo priority, ktoré nahradilo pracovné územia jaskyniarov, má aktivizovať speleológov, sprístupniť lokality bohaté na jaskyne aj pre tých, ktorí nemajú možnosť jaskyniarskeho bádania v blízkosti svojho bydliska. Zmena prináša aj niektoré negatíva.

Tým, že do jedného krasového územia chodí a pracuje v ňom viac skupín a jaskyniarov, stráca sa prehľad o už vykonanej dokumentácii a narastajú problémy v názvoch a názvosloví jaskýň. Problémy s názvami jaskýň boli aj v minulosti a dnes sa prejavujú vo forme „znovuobjavenia" tej istej jaskyne pod iným názvom alebo „zmiznutia" jaskyne tým, že jedna jaskyňa má dva názvy.

V Jánskej doline v Nízkych Tatrách je hodne priepastí a jaskýň, ktoré priťahovali jaskyniarov už v minulosti a dnes dolina prežíva veľkú inváziu speleológov. Vedieť sa orientovať v názvoch jaskýň je základný predpoklad pre ich dokumentáciu a prieskum.

V tomto príspevku neriešime celú problematiku názvov jaskýň Jánskej doliny, ale len siedmich z nich. Pri spresňovaní názvov sme vychádzali zo „Zásad pre tvorbu názvov a názvoslovia jaskýň" (1), pričom rozhodujúci vplyv na doporučený názov bol podmienený v prvom rade originálnym, ľudovým názvom jaskyne. Ak sa nedal zistiť pôvodný názov pri existencii viacerých názvov jednej jaskyne, rozhodli sme sa v prospech najpoužívanejšieho názvu.

Názov v historickom vývoji

Ukážkou zmeny názvu jaskyne počas prieskumných a objaviteľských prác je jaskyňa ZLOMÍK. Názov jej najstaršej a najznámejšej časti (dnes nazývaný Horný vchod) sa nezachoval a prvýkrát dostáva meno v roku 1947 ako Jožova jaskyňa.

V archíve písomností SMOPaJ v Liptovskom Mikuláši (2) sa nachádza *„Referát jaskyniarskej skupiny Pavla Revaja st. vo Svätojánskej doline"*. V ňom P. Revaj píše: *„premiestnili sme sa asi 80 m vyššie (od vyvieračky Hlbokô pozn. autora) po prúde vody, ktorý je spredu dosť veľký, ale asi po 30 m je jaskyňa zasypaná zrúteným stropom. Chceli sme sa dostať ďalej popri okrajoch stien kanálu, ktorý smeroval nadol do spodných miestností, ale ani to sa nám nepodarilo, lebo kanále vedú strmo dolu a sú veľmi úzke. Jozefovi Mihálikovi sa podarilo prekopať do spodnej miestnosti jaskyne na pravej strane vchodu. Miestnosť je priestranná, strop pevný a spodok jaskyne sa skladá zo spadnutého stropu. Z nej vedie chodba, ktorá sa končí asi po desiatich metroch. Odtiaľ sa prekopal pod skalný zosyp už čiastočne zajdetý vápencom do druhej spodnejšej miestnosti."*

Podľa Jozefa Mihálika dostala jaskyňa meno Jožova jaskyňa. Tento názov použili na mape z roku 1954 aj S. Šrol, K. Mach a V. Krebs. Neskoršie sa podarilo jaskyniarom preniknúť do ďalších častí jaskyne a udivilo ich množstvo popadaných kvapľov a naváľaných balvanov. Pre jaskyňu začali používať názov Jaskyňa trosiek. Tento názov nebol zachytený v písomných materiáloch, ale sa používal v ústnom podaní. Mohutné zlomy a pukliny boli základom pre nové pomenovanie Jaskyňa Zlomísk. Tento názov je najpoužívanejší dodnes, nielen v ústnom podaní, ale aj v písomných dokumentoch (2a). Je nesprávne používať tvar Jaskyňa v Zlomiskách, pretože lokalita, kde sa jaskyňa nachádza nemá názov

Zlomiská, teda nejde o názov zohľadňujúci lokalizáciu jaskyne. V tomto prípade ide o zvýraznenie charakteristickej črty jaskyne (zlomov) v jej názve. Tento tvar sa používa v správach o činnosti SSS.

Konkurent Bystrianskej jaskyne

Mohutné skaliská Ohnišťa vybiehajú západným hrebeňom až nad sú tok potoka Štiavnica a Bystrá. V úpätí svahu vznikla jaskyňa, ktorej názvy používané v písomných materiáloch sú veľmi pestré. Používanie rôznych názvov podmieňovali tri skutočnosti: lúka a horáreň

Pred Bystrou, mäkká sintrová výzdoba jaskyne a zo západnej strany strmo vystupujúca krátka dolinka Sokolová.

Najstaršou písomnou zmienkou o jaskyni je článok v Krásach Slovenska (3), kde sa používa názov Jaskyňa pred Bystrou. Ten sa viac neopakuje. Má to svoju logiku v tom, že v okolí horárne pred Bystrou je viac krasových javov a jaskýň, ktorým by skôr prislúchal názov Jaskyňa pred Bystrou ako práve tejto.

V správe o činnosti jaskyniarskej skupiny z roku 1948 píše Pavol Revaj st. o preskúmaní jaskyne Syntronovej (asi má ísť o názov Sintrovej – pozn. autora) v masíve Ohnišťa.

Najčastejšie názvy jaskyne sú tie, ktoré sa viažu k neexistujúcemu bralu Sokol. V. Procházka (1924) používa názov „Propast na Sokolove". Ďalší autori J. Volko (1952), Z Hochmuth (4), P. Revaj st. (5) a evidenčná karta Jaskyniarskeho zboru KSTL používajú nesprávnu formu Jaskyňa v Sokolove. Podobne je to s názvom Jaskyňa v Sokole, ktorú uvádza F. Bernadovič (6), J. Bárta (1963) a ako je to uvedené v SMOPaJ v „Katastri krasových zjavov" (7). Správny názov je Jaskyňa Sokolová a v literatúre ho správne uvádza A. Droppa (1969, 1973). Doporučujeme tento názov ponechať, pretože je v ňom zohľadnená lokalizácia jaskyne.

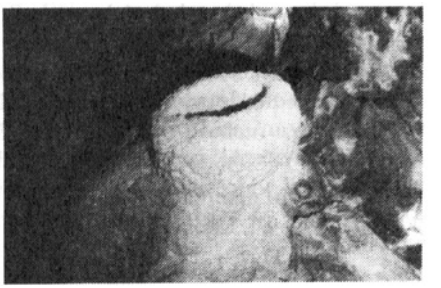
Liptovské ô

Jánska dolina asi v polovici cesty medzi obcou Liptovský Ján a horárňou Pred Bystrou sa zužuje na šírku potoka. Bočné svahy sú tesne pri sebe a strmo vystupujú dohora. Táto časť doliny je typickou ukážkou tiesňavy. Opticky pôsobí v tomto mieste dolina veľmi hlbokým dojmom. To bol možno jeden z dôvodov, prečo starí obyvatelia Liptovského Jána začali túto časť doliny volať Hlbokô, v Hlbokom.

Druhou možnosťou, prečo tento úsek doliny dostal názov Hlbokô, je mohutná vyvieračka, ktorá vyteká spod veľkého skaliska a jej temné tône, ktoré tu voda vytvára, pôsobia opticky ako veľmi hlboké, ako by voda nemala dno.

V jaskyniarskej a turistickej literatúre sa môžeme stretnúť s rôznymi názvami vyvieračky a jaskyne. Názov, ktorý používa jeden autor nie je rovnaký vo všetkých jeho písomných alebo dokumentačných prácach. Napríklad Vojtech Benický(8) používa názov Hlbokô, ale aj názov vyvieračka Pod Hlbokým (9) alebo Hlboká jaskyňa (8). Niektorí ďalší autori okrem spomínaných názvov používajú aj iné. Na mape V. Krebsa a S. Šrola z roku 1949 sa uvádza názov Hlboké, ale mapu z roku 1954 tí istí autori spolu s K. Machom uvádzajú ako „Situačný plán jaskýň nad vyvieračkou Hlbokô". Na popise fotografií od P. Jezného je vždy ucedený len názov Hlbokô. Nový názov Jaskyňa v Hlbokom v technickom denníku z roku 1988 používa Z. Hochmuth. V evidenčnom liste Jaskyniarskeho zboru KSTL sa uvádza názov Jaskyňa Hlbokô. Ako iné pomenovanie Hlbokô popri názve Jaskyňa Hlboké je uvedené aj v „Katastri krasových zjavov" (10). Jednoznačný názov jaskyne a vyvieračky Hlbokô je uvedený v materiáli „Základné údaje o území (objekte) navrhovanom na ochranu podľa zákona č. 1 /1955 Zb.SNR o štátnej ochrane prírody".

Vychádzajúc z písomných materiálov, pôvodného názvu a dodnes zaužívaného názvu doporučujeme používať pre jaskyňu názov Jaskyňa Hlbokô.

Jaskyňa Sokolová Foto: J. Vajs

Kde vlastne je?

Množstvo rovnako pomenovaných krasových javov na Slovensku je podmienené typickými vlastnosťami, ktorú sú charakteristické práve pre kras. Farba vápenca dáva meno nielen častiam jaskýň (napr. Biela chodba, Biely dóm), ale aj jaskyniam. Jaskyňa s názvom viažucim sa na bielu farbu je na Slovensku niekoľko: Biela jaskyňa v Kláštornej rokline (Slovenský raj), Jaskyňa pod Bielou skalou (Ružínsky kras) atď. V Jánskej doline sú tri a ich pomenovanie spôsobuje problémy v orientácii a identifikácii jaskýň. Ťažko je určiť, o ktorú jaskyňu ide a kde sa nachádza.

Pravdepodobne najstarší názov Biela jaskyňa sa viaže na v súčasnom období najmenej známu jaskyňu, ktorá leží v pravom svahu Jánskej doliny v ústí bočnej dolinky Špatná, neďaleko chaty starých mládencov v nadmorskej výške 895 m. Je to malá jaskyňa dlhá cca 25 m, ktorej výzdobu tvorí mäkký biely sinter. Vchod jaskyne je ľahko prístupný, viditeľný a teda jaskyňa musela byť predmetom záujmu náhodných návštevníkov veľmi dávno. Názov jaskyne je zaužívaný medzi obyvateľmi Liptovského Jána. Písomný materiál o jaskyni nebol nájdený.

Druhou jaskyňou s názvom Biela je priepasťovitá jaskyňa nad Novou Stanišovskou jaskyňou. Je dlhá 13,5 m a hlboká 6,46 m. Pôvodne to bola na povrchu malá puklinka, ktorú v roku 1959 zväčšili mikulášski jaskyniari. V správe z roku 1959 (11) sa píše :"V sonde, tzv. 54 pri Stanišovskej jaskyni sme pokračovali hĺbení a postúpili o 7 m. Aj napriek tomu, že tu cítiť prievan, pokračovanie v tomto smere sa ukazuje beznádejným, preto sa začalo s prácou na inom mieste sondy (v boku), kde nám pri pokuse so zadymovaním zmizol takmer všetok dym. Toho roku sme na tomto mieste hĺbeniu venovali 11 dní a chceme pokračovať ďalej". Názov Biela jaskyňa sa zaužíval po roku 1959 a je uvedený aj v technických denníkoch z roku 1979 uložených v SMOPaJ v Liptovskom Mikuláši.

Jaskyňou, ktorá dostala názov Biela najneskoršie ale je z týchto troch jaskýň najznámejšia, najväčšia a najkrajšia, je Biela jaskyňa v Šindliarke (v Šingliarke). Jej vchod sa nachádza v južnom svahu dolinky Šindliarka, ktorá je bočnou, doľava vybiehajúcou dolinkou Jánskej doliny.

Jaskyňa leží v nadmorskej výške 870 m, asi 15 m nad malými svahovými prameňmi. Jaskyňu objavili 23. VI. 1974 zvolenskí jaskyniari (Š. Bakoš, H. Kynclová, P. Hipman). Meno jej dali pravdepodobne podľa snehobieleho kašovitého sintra a podľa bielej kvapľovej výzdoby.

Kvôli presnej lokalizácii jaskýň zároveň s rešpektovaním historického názvu doporučujeme, aby v dokumentácii boli jaskyne uvádzané nasledovne: Biela jaskyňa v Špatnej, Biela jaskyňa v Stanišovskej, Biela jaskyňa v Šindliarke.

Stopy vojny

Určitá udalosť viažuca sa k jaskyni môže viesť k zmene názvu samotnej jaskyne. Takýmto príkladom je Partizánska jaskyňa, ktorej vchod sa nachádza v nadmorskej výške 846 m v ľavom svahu Jánskej doliny. Dĺžka jaskyne je 146,17 m. Veľký vchod dobre ukrytý umožnil počas II. svetovej vojny skrývať sa v nej. partizánom. Dodnes sú vo vstupnej časti zachované ležoviská a podlhovasté ohnište. Akí partizáni to boli (slovenskí alebo francúzski) sa doteraz nepodarilo presvedčivo dokázať.

Nejasnosti okolo názvu jaskyne vniesol A. Droppa, ktorý najskôr (Droppa 1969) píše že „... Partizánska jaskyňa je už veľmi dávno známa horárom a drevorubačom pod menom jaskyňa v Šindliarke". Neskôr v Slovenskom krase (Droppa 1973) uvádza na strane 132 pod bodom 219 Partizánsku jaskyňu a pod bodom 222 Jaskyňu Šindliarka, ktorá dosahuje dĺžku 10 m.

Ťažko dnes identifikovať jaskyňu Šindliarka, pretože v okolí Partizánskej jaskyne je viac kratších jaskýň. Zdá sa, že názov Šindliarska jaskyňa alebo Jaskyňa v Šindliarke sa používal pred zavedením názvu Partizánska jaskyňa. A. Droppa pri súpise jaskýň zaviedol pre jednu z malých jaskýň názov Šindliarka. Vychádzajúc z opodstatnenosti a rozšírenosti názvu doporučujeme pre najväčšiu jaskyňu v ústi dolinky Šindliarky používať názov Partizánska jaskyňa.

Záver

V dokumentačných materiáloch, odborných aj populárnych článkoch a v rôznych správach doporučujeme používa (nasledovné názvy jaskýň:

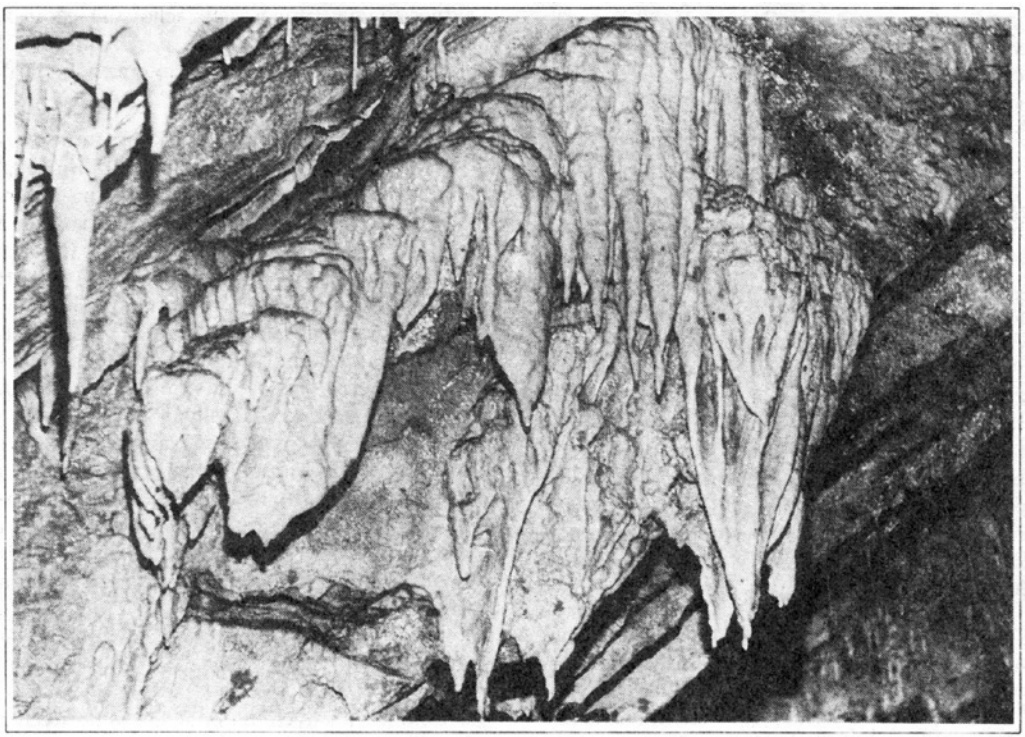
Jaskyňa Zlomísk, Jaskyňa Sokolová, Jaskyňa Hlbokô, Biela jaskyňa v Špatnej, Biela jaskyňa v Stanišovskej, Biela jaskyňa v Šindliarke, Partizánska jaskyňa. Okrem týchto jaskýň čaká na obdobné názvoslovné spracovanie niekoľko ďalších lokalít (napr. priepasti v Ohništi, jaskyne Stanišovskej dolinky a iné).

Literatúra:

1. Spravodaj SSS, 1979, č. 3
2. Archív písomností SMOPaj Liptovský Mikuláš, č. 1994

2a. Vajs Ján., Vajs Jozef: Poznatky z dlhodobého pobytu v jaskyni Zlomísk, Spravodaj SSS 1976, č. 4.

3. Krásy Slovenska, roč. III., 1923, č. 1, str. 7.
4. technický denník z roku 1987
5. mapa z 20. 7. 1950
6. technický denník z roku 1979
7. Archív dokumentov SMOPaJ, Liptovský Mikuláš, č. 654
8. Popis fotografií uložených v SMOPaJ
9. V. Benický 1944
10. Archív SMOPaj
11. Bárta J.: Desať rokov speleoarcheologickej činnosti Archeologického ústavu SAV, Slovenský kras IV., 1963, Osveta Martin.
12. Benický V. Svätojánska dolina, Krásy Slovenska, roč. XXII., 1943–44.
13. Droppa A.: Krasové javy jánskej doliny na sever Nízkych Tatier, Československý kras, 1969, 21.
14. Droppa A.: Prehľad preskúmaných jaskýň na Slovensku, Slovenský kras XI., 1973, Osveta Martin.
15. Procházka V.: Propast na Sokolove. Svätojánska dolina, Časopis turistů, Praha 1924.
16. Šrol S.: Zpráva o činnosti jaskyniarskej skupiny v L. Mikuláši, Slovenský kras III., 1959–60, Osveta Martin.
17. Volko J.: jaskyňa v Sokolove (Svätojánska dolina), Krásy Slovenska, Martin 1952.

Jaskyňa Hlbokô Foto: J. Vajs

Ondrej Samčík

Dubnica na Kaukaze

Dňa 11. 8. 1992 ukladáme do ŠKODY posledné veci výstroja, lúčime sa s priateľmi a odchádzame na ďalšiu výpravu na prekrásne končiare Kaukazu – do panenských oblastí, do ktorých ešte noha speleológa nevkročila. Náš cieľ je jasný – Západný Kaukaz v Abcházii, pohorie Dzišra.

Jozef Ondruška a Peter Medzihradský pokojne spia v aute a zobúdza ich len colná kontrola na slovensko-ukrajinskej hranici. V Užhorode čakáme na speleológa z Moskvy, ktorý má už pripravenú trasu z Užhorodu do Adleru. Cesty sú prekvapivo dobré, i keď tento pojem je veľmi relatívny. Miestami sa dá pohybovať aj 120-kilometrovou rýchlosťou. Na strešnom okne pripevnená slovenská zástava nedá pokoj ukrajinským a ruským policajtom, čo nás zdržuje v postupe.

Dňa 13. 8. 1992 nocujeme na brehu Azovského mora v Taganrogu. Do 17. hodiny nasledujúceho dňa sa kúpeme v mori a oddychujeme, lebo sme sa zhodli, že v Rusku je lepšie cestovať v noci – nestojí to toľko cigariet pre policajtov, cesty sú voľné a je možnosť rýchlejšieho postupu. Ale všetko je podmienené tým, že musí byť plná nádrž benzínu a ešte aspoň 40 l v kanistroch.

Dňa 16. 8. 1992 stretávame druhú časť výpravy v Adleri a na pláži sú ako motýlie kukly uložení moskovskí, anglickí a slovenskí speleológovia. Tu sa dozvedáme nové skutočnosti, ktoré zo začiatku rozplynú vidinu západného Kaukazu. Politická situácia v tejto oblasti nie je naklonená mierovej expedícii. Podľa náhradného programu sú dve možnosti – Arabika a Fišt. Myslíme si, že na Arabike bolo už veľa speleológov a preto sa oboznamujeme viac so skutočnosťami, ktoré sa viažu k masívu Fišt. Angličanom je to jedno, preto sa snažíme vedúceho expedície Juru prehovoriť na výpravu na Fišt.

Dňa 20. 8. 1992 sadá vrtuľník na turistickej základni pod masívom Fišt v nadmorskej výške 2400 m na čarokrásnej planine so zurčiacim potôčikom. Rýchlo vykladáme našu výstroj a stravu. Ani nezakladáme tábor. Spíme na drevených pričniach v turistickom dome s igelitovými oknami, cez ktoré síce slabo, ale predsa sa črtajú okolité končiare popretkávané snehovými jazykmi. I keď letné slnko má dostatočnú silu, po jeho západe je dobrá páperová vetrovka aj vtedy, keď oheň príjemne hreje.

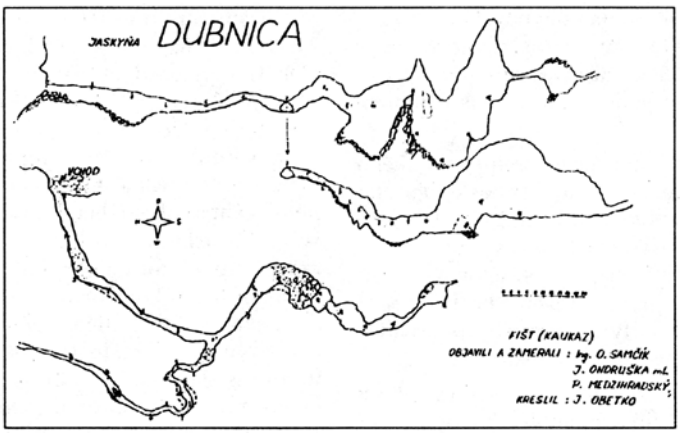
Ráno nás čaká povrchový prieskum východnej časti Fištu. Strmo stúpame do nadmorskej výšky 2650 m. Už na úpätí východnej časti objavujeme niekoľko priepastí, ktorých odhadovaná hĺbka je 60–80 m. Cestou, pri priepasti BURIJ MIŠA stretávame speleológov zo Sankt Peterburgu. V silnom mrazivom severnom vetre dobre chutí teplý čaj. Skrývame sa za kamene, no lepšie je pohybovať sa ako sedieť. Vietor prefukuje popod vetrovku a mrazí medzi rebrami, čo zatieňuje radosť z pohľadu na obrovské škrapové polia s rozlohou niekoľko štvorcových kilometrov. V tejto časti masívu sú malé priepasti popretkávané snehovými jazykmi. Je nám len ľúto, že nemáme výstroj na zlanovanie. Vystupujeme asi 150 m pod vrchol hory Fišt, nazeráme do útrob mnohých priepastí s myšlienkou, že už zajtra do nich vnikneme. Večer sa vraciame príjemne ustatí do tábora, kde nás čaká večera a hlavne teplý čaj.

Počas nášho prieskumu východnej časti masívu odišla časť našej výpravy na prieskum juhozápadnej časti pohoria. Ich poznatky sú také isté ako naše. Veľké množstvo priepastí, rozsiahle škrapové polia a čo hlavné, pre speleológov panenské územie. A je rozhodnuté. Ráno poriadne naložení, zo začiatku údolím

potoka, potom strmo, skôr štvornožky vystupujeme na planinu západného svahu do výšky 2680 m nad morom.

Na úpätí škrapového pola, čiastočne chráneného zo západu a severu pred divokými vetrami, zakladáme slovenský tábor. Stan obkladáme veľkými kameňmi, aby bol aspoň trochu chránený pred vetrom. Tak na planine vyrastajú tri samostatné tábory Angličanov, Rusov a Slovákov. Dohodli sme sa, že každá skupina si nájde svoju jaskyňu a urobí jej prieskum a dokumentáciu.

Jaskyňa, v ktorej začíname s prieskumom, leží iba 60 m od nášho stanu. V závrte postupujeme vrchom meandra šírky 1,2 m a pomaly klesáme na jeho dno v hĺbke 20 m bez použitia techniky, iba istení lanom. Potok na dne meandra prechádza do vodopádu, ktorý s hukotom mizne v úžine a voda odteká do neznámych hĺbok. Prieskumom asi 60 m chodieb nachádzame veľký dóm. V jeho strede je nakopená mohyla z kameňov. Je po radosti, túto jaskyňu už ľudia navštívili. Sklamaní hľadáme možnosť ďalšieho postupu. Je tu zával, ktorý pravdepodobne zastavil aj našich predchodcov. Pri výstupe z jaskyne nachádzame v jednom výklenku fľašu benzínu a zhrdzavenú konzervu.

Asi 150 m od tejto jaskyne nachádza Jožo Ondruška ďalšiu jaskyňu. Vstupujeme hornou časťou, v strede voľným meandrom. Pod nami je asi 4 m hlboká priepasť s blokmi kameňov. Koniec meandra je zavalený sutinou. Nachádzame aj tu ďalší postup.

Pomaly, meter po metri postupujeme do útrob zeme. Plazíme sa vysokým, ale úzkym pokračovaním. Ocitáme sa pri priepasti, ktorú skrášľuje asi 4 m dlhý ľadopád. Dno priepasti je zaľadnené. Pokúšame sa podísť ľadovú zátku, ale aj po premiestnení značného množstva kamenia sa nám postup do hĺbky javí časovo náročný. Horizontálny postup, i keď nebezpečný, je rýchlejší. Vstupujeme do veľkého dómu. Jedna jeho časť je rútená, druhú tvorí meander. Pokračovanie meandru je zavalené sutinou a v jeho zadnej časti po odstránení skál za asistencie veľkého množstva vody prenikám do ďalšej časti jaskyne. Úzky meander je pokrytý ľadom. Mokrý a premrznutý ešte postupujem asi 4 m a tu končím. Jožo a Peťo sa tvrdohlavo pchajú do každého nádejného miesta. Veľká vlhkosť a chlad nám odčerpávajú sily.

Ďalší deň vykonávame prieskum odbočky, ktorá tým, že smerovala k povrchu, sa nám zdala neperspektívna. Sami sa presviedčame, že opak je pravdou. Po niekoľkých metroch sme vo veľkom dóme. Nemo pozeráme na lúč svetla, ktorý zaniká v hlbine. Prinášame lano.

Po zaistení opatrne zostupujeme na dno vyplnené sutinou. Vpredu výdatne bubnuje padajúca voda. Postup dolu je nemožný. Peter riskantne komín uje 4 m nad priepasť. Riziko znižuje dokonale vyerodovaná stena s ostrými výbežkami. Ďalšia blokáda. Pri povale Peter objavuje ďalšie pokračovanie. Odpratáva zával. Plazí sa a mizne. Postupujeme do ďalšieho dómu končiaceho sa meandrami na každej svetovej strane. Márne pokusy prieniku nám berú elán. Tlačí nás najväčší nepriateľ – čas. Dva dni za pomoci primitívnych meracích nástrojov mapujeme nájdené priestory. Pri nedostatku pohybu, aj napriek dobrému oblečeniu nám teplota 1 stupeň. nad nulou a silný prievan odoberá sily. Chlad zalieza za nechty. Postupujeme veľmi pomaly. Po nočnom krupobití za silného vetra sa prejavuje aj nedostatok spánku. Ešte nás čakajú dva dni spúšťania sa k civilizácii. Večer s Rusmi pijeme čaj, navštívime Angli-

čanov a ukladáme sa k poslednému spánku na masíve Fišt.

Ráno opúšťame tábor. Posledný pohľad na DUBNICU, tak sme pomenovali našu jaskyňu. Pozeráme na planinu, nad ktorou krúži vrtuľník. Zosadá. Pri návrate nahovárame Jurija, aby nám dohodol vyhliadkový let nad morom. A čuduj sa svete. Osádka vrtuľníku vypúšťa pasažierov, my nastupujeme a letíme k moru do Soči. A cena? Zanedbateľná. Dva dni pri mori. Cesta domov. Ešte sa zastavujeme u kyjevských speleológov. Ukazujú nám ich trenažér v starom amfiteátri. Ideme domov a v mysli sa nám premietajú scenérie prekrásneho, tajuplného Kaukazu. Jaskyne pohoria Fišt predstavujú spleť meandrov končiacich sa priepastiach. V dôsledku veľmi nízkych teplôt sú bez výzdoby. Charakteristické sú tu ostré hrany vyerodovaných tvarov. Veríme, že sa tam ešte vrátime.

Soľný kras Zakarpatska

Peter Holúbek, Ján Vajs

Na základe skúseností z cesty na bicykli po Ukrajine v roku 1992 sme uskutočnili v júli roku 1993 cestu do soľného krasu na ukrajinskorumunských hraniciach v okolí mestečka Solotvina. Solotvinský peň monolitickej bielej až sivobielej soli obohatenej hlinitými časticami sa nachádza v priestrannom údolí rieky Tisy. Vrchol pila je v nadmorskej výške 293 m. Plocha soli vystupujúcej na povrch je okolo 1,2 km. Ložisko má veľké rozmery: 2200 m dĺžky a 1700 m šírky. Posledný vrt bol hlboký 1200 m a nedosiahol dna ložiska. Ide o veľmi čistú soľ s obsahom nerozpustného zvyšku 1 – 4 %.

Vyskytuje sa tu väčšie množstvo krasových foriem vzniknutých v dôsledku rozpúšťania soli za účasti prírodných síl, ale i vplyvmi prirodzeného krasovatenia kumulovanými s antropogénnymi vplyvmi. Na povrchu, kde soľ bezprostredne vystupuje, sa dobre vyvinuli povrchové krasové javy. Patria k nim soľné pyramídy 3 – 6 m vysoké, škrapy a závrty rôznych typov a rozmerov. Najčastejšie sa jedná o lievikovité závrty do priemeru 8 m s hĺbkou do 3 m. Tým, že sa na tomto ložisku ťažila soľ už v časoch Rímskej ríše, nedajú sa rozlíšiť prirodzene vzniknuté povrchové krasové javy a javy podmienené antropogénnou činnosťou. K povrchovým krasovým javom môžeme zaradiť aj po nory, ktoré vznikajú nad plytko založenými banskými dielami. Krasové jazerá môžeme zaradiť k antropogénnym javom v krasovej krajine.

Podzemné krasové tvary sa v soli vyvinuli slabo. Tento fakt sa dá vysvetliť tým, že okrajové (bočné) plochy soľného pňa sú spravidla chránené nepriepustnými vrstvami a soľ sa rozpúšťa najmä v hornej časti. Soľné jaskyne sa občas otvoria pri baníckych prácach. Ich tvar a rozmery sú rôzne. Vo výške spravidla neprekračujú 1 -10 m a šírka býva 3 – 5 m. V roku 1964 objavili v solotvinskej bani dutinu vysokú 2 m a dlhú 60 – 70 m. Jej dno bolo pokryté tenkou vrstvou nerozpustného zvyšku. Napájanie vodou sa uskutočňovalo cez vertikálne ponory a soľný roztok odtekal cez drenážny kanál.

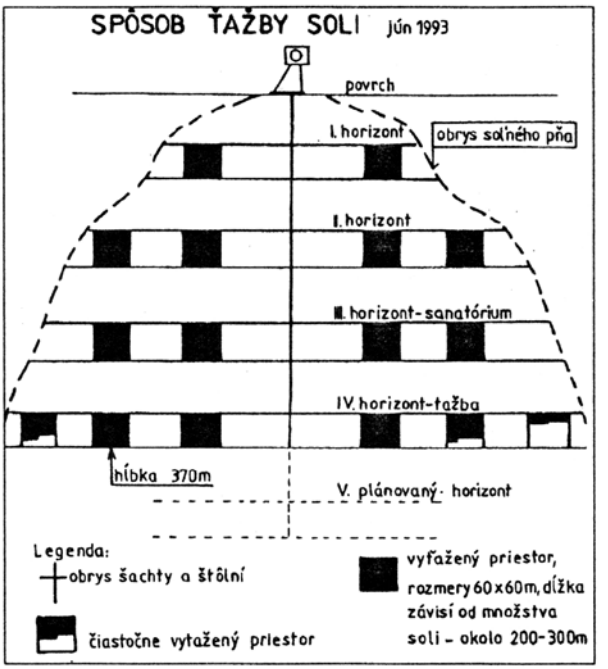
Z hľadiska rozvíjajúcej sa speleoterapie na Slovensku sú zaujímavé aj poznatky z terapie v soľných baniach. V podzemnom sanatóriu, ktoré je vybudované v III. banskom horizonte v hĺbke 270 m sa lieči bronchitída. Vhodná mikroklíma, ktorú určuje teplota 19 °C a relatívna vlhkosť 50 % a vzduch presýtený soľou je základom liečby. Sanatórium má kapacitu 100 postelí, ktoré sú umiestnené v železných kójach (dvojposteľových). Vybavenie zo železa a z dreva je tu od otvorenia sanatória v roku 1968 a nejaví väčšie znaky korózie. Po vynesení na povrch sa drevené predmety za niekoľko dní rozpadnú. Samotná liečebná procedúra pozostáva z 25 nocí, ktoré pacient strávi v podzemí. Priestory sú veľmi dobre odvetrané a majú zabezpečenú núdzovú šachtu. Vysoká koncentrácia soli vo vzduchu spôsobuje, že v priebehu

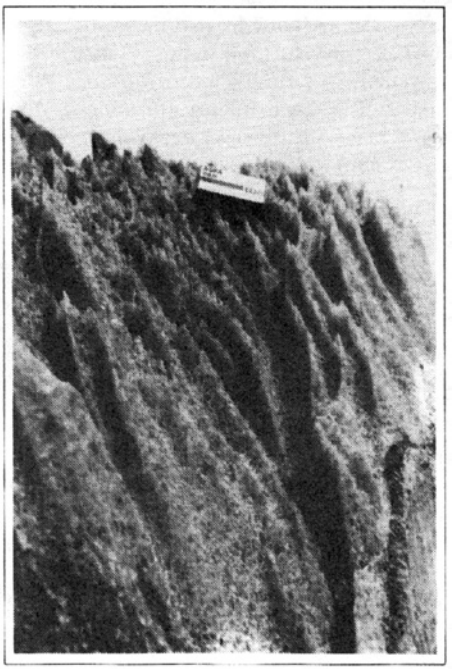
4 hodín po odchode pacientov je prostredie úplne sterilné. O prevádzku podzemného sanatória sa stará vyškolený zdravotnícky personál. Na stenách sál a chodieb je možné vidieť nádherné soľné kvety, ktoré vznikli vyzrážaním soli.

Literatúra:

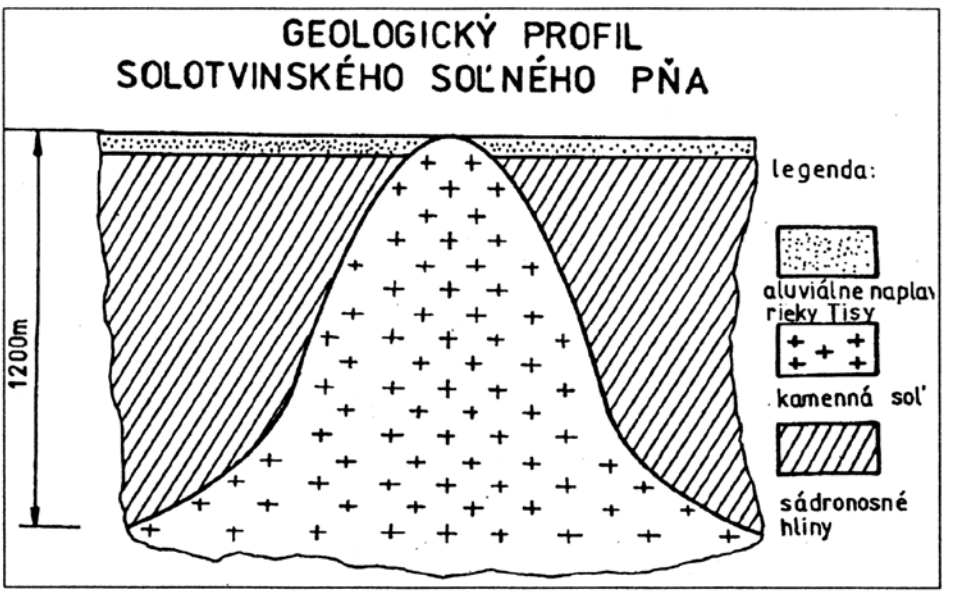
Dubljanskij V.N.:Kras Sovietskych Karpát, Slovenský kras 1977, str. 3 –22.

Sprievodca po Československu, časť Slovensko a Podkarpatská Rus, Praha 1936

Škrapy v kamennej soli Foto: P. Holúbek

VLASTNÁ TVORBA

Elena Hipmanová

Vstupné príliš vysoké

Pri strope zablikalo svetielko. Chvíľu sa trepotalo vzduchom ako svätojánska muška v pavúčej sieti, potom začalo pomaly poskakovať smerom nadol. Hukot v Riečnej priepasti rezonoval pod kožou a obaja chlapci, hoci doposiaľ hrali úlohu skúsených jaskyniarov, pocítili ten mohutný, burácajúci vodopád ženúci sa hĺbky až v žalúdku. Stáli bokom na vyčnievajúcej skale a hoci spenená voda padala mimo nich, zvírený vzduch ich okamžite zahalil vodnou triešťou. Rebrík, dômyselne umiestnený, aby naň nespadla ani kvapka, sa rytmicky hompáľal s poslednou postavou, ale jeho zvonivé rinčanie zaniklo v hluku padajúcej vody.

Dievčina v červenej kombinéze prekročila z poslednej priečky na skalu. Čosi tým dvom povedala, ale oni len pokrútili hlavou a pokračovali ďalej.

Po dopade na zem stratila voda zo svojej dravosti, no i tak s divým temperamentom vtláčala neposlušné vlny medzi úzke steny meandra. Nízkymi kaskádami si razila cestu k ďalšej priepasti, pod ktorou rozliala svoje vody ako vyčerpaná stará dievka širokým dnom kaňonu. Však úľava trvala len okamžik. Po niekoľkých metroch opäť dostala spád a prúd sa valil v ústrety novým neznámym prekvapeniam.

Meander nebol na lezenie náročný. Mal množstvo stupov a dobrých chytov, no trojica sa nad vodou pohybovala opatrne, či už to spôsobil odlomený stup, alebo doznievajúci strach z Riečnej priepasti, nevedno. Odrazu sa Michal zošuchol. Ešte sa pokúsil zachytiť čohosi pevného, avšak skĺzol do prúdu skôr, ako si stačil uvedomiť vlastnú nepozornosť. Roztiahol sa v úzkom riečišti a hoci sa mu podarilo rýchle sa pozviechať, od pliec až k ponožkám nebolo na ňom suchého miesta.

„Zbláznil si sa!“ zreval Vlado, zrejme najstarší a tým akýsi vedúci trojky. „Veď si sa mohol dochrámať.“

Neodvetil. Vyliezol na prvú plošinu v stene úzkej chodby a začal si mlčky vylievať vodu z gumených čižiem. Aj dievča mlčalo, len v očiach sa jej chvela úzkosť. Obaja chlapci to vycítili, no svoje myšlienky uzamkli v hĺbke vlastných starostí. Michal nahnevane zaklial a vyžmýkal ponožky, avšak táto nehoda otriasla celou jeho osemnásťročnou suverenitou.

„Čo urobíme? Vrátime sa?“ Dievča neisto preskakovalo pohľadom z jedného na druhého.

„Načo, už sa nám neoplatí. Ešte jedna priepasť, kus meandra a sme dole. Škoda by nám bolo vracať sa, keď sme tak hlboko zostúpili. „Nech Michal povie,“ obrátila sa k mokrému priateľovi. „Poďme ďalej“ odvetil. Obul sa a prvý zostupoval ďalšej priepasti. Dievčina na chvíľu zaváhala, no potom bez slova vykročila k sintrovej štrbine, ktorou sa tenký Michal pohodlne prevliekol. Ten odrazu odhodil všetku opatrnosť. Akoby sa nehanbil, že ho pristihli pri akejsi nedokonalosti, náhlivo zostupoval nadol. Zakaždým, keď sa obzrel, tí dvaja o kus zaostávali. Vedel, že Kamila sa bojí. Je v takejto jaskyni prvý krát a pád do vody jej asi na odvahe nepridal, no napriek tomu, keď konečne došli na koniec širokej chodby s čelnou neprieleznou puklinou, neodpustil si poznámku.

„Dievča, ideš ako trabant vo výslužbe. Musíš si švihnúť, ináč pri takomto slimačom tempe o chvíľu zmrznem. Ideme ďalej?“ obrátil sa k Vladovi.

„Nie. Končíme. Sme v hĺbke štyristo metrov. Tej chodbe,“ ukázal naľavo ku klesajúcej plazivke,“ hovoria Kolei1áky. Čo myslíš, prečo?“

„Viem si domyslieť.“

„Tristo metrov lezenia po kolenách, plazenia a preliezania sifónov. Túto lahôdku si s kľudom odpustíme.“

„Toľká hĺbka,“ vydýchla Kamila. Z jej hlasu bolo cítiť únavu, zrnko hrdosti a veľký kus rešpektu.

„Voda sa im stráca v tejto paromskej štrbine," mykol hlavou k stene a odpľul si do prúdu. „Pod poslednou priepasťou chcú spraviť vodnú elektráreň a raziť puklinou tunel."

„Ešte som nepočul, aby v ,niektorej jaskyni stávali elektráreň," poznamenal Michal.

„Oveľa veciach som nepočul, kým som nezačal chodiť s ich skupinou."

„Prečo si od nich odišiel?" spýtalo sa dievča.

Zbadala, že Vlado maličko zaváhal.

„Preháňali to. Samá drina. Boli chvíle, keď som za celý mesiac nemal ani jeden víkend voľno. A za každého počasia. Ďakujem nechcem. S Permoncami je viac zábavy a menej drilu."

„Ale nekopete v jaskyni," podotkla, no vyznelo to ako výčitka. „Ani takéto rebríky nestaviate."

„Čo by sme nekopali," ohradil sa. „Práve teraz chodíme kopať do jednej bočnej chodby v Malej jaskyni. A rebríky? Načo by nám boli? Tých pár stupňov zlezieme aj voľne."

„Objavili ste niečo?"

„Ty si myslíš, že jaskyne sa objavujú ako hviezdy na tmavnúcej oblohe? Niekto za celý život neobjaví ani kvapeľ."

„To závisí od šťastia," pridal sa Michal. „Na jaskyne musíš mať predovšetkým šťastie."

„Naozaj iba šťastie?" uškrnula sa. „Počula som, že tu majú chlapci na jaskyne nos."

„Tu je iná situácia, Hoľa je jaskyňami prevŕtaná skrz – naskrz..."

„...len ich treba objaviť," skočila mu s úsmevom do reči.

„Čo tým chceš povedať?" zachmúril sa Vlado. „Párkrát ťa človek vezme do diery a už vedieš reči ako starý mazák. Nemáš o jaskyniach ani šajn, tak nepodpichuj."

„Neškriepte sa," zahriakol ich Michal. „Rozklepala ma svinská zimnica. Poďme hore."

„Prepáč Vlado," riekla zmierlivo. „Nebolo to mierené na vašu skupinu. Len si myslím, že k tomu šťastiu ešte čosi treba. A to čosi, bude práve tá drina a dril o ktorom si hovoril na začiatku."

„Som zvedavý, či tak fundovane, ako vieš o jaskyniach rozprávať, budeš vedieť aj liezť hore," zašomral zlomyseľne.

„To nie je zrovna fér," usmiala sa, no zamrzel ju poznatok, ktorý objavila vo Vladovej povahe.

Konečne opustili riečisko. Obklopilo ich ticho. Náhly kľud pôsobil blahodárne na ušné bubienky, ako keď si z burácajúcej diskotéky odskočíš na záchod. Ešte im v ušiach šumelo, no postupne si privykli pokojným chodbám Veľkého kaňonu.

Vlado šiel vpredu. Hoci cestu poznal, predsa minuli miesto, kde treba úzkym prievlekom preliezť do Revajovho dómu. Museli sa kúsok vrátiť a ísť odznova. Keď napokon usadli na kamenné návršie najväčšieho podzemného priestoru, parilo sa z nich ako z mocných ťahúňov.

„Ten Kaňon bol nekonečný," vzdychlo dievča.

„Vyschol si trochu?"

„Ani nie, ale aspoň mi zima nie je."

„Nezdržiavajme sa, poďme ďalej. O chvíľu ťa zas rozklepe," súril Vlado. Hneď aj vstal a pozrel na Kamilu. Zložila si z hlavy prilbu, aby jej trochu preschli spotené vlasy.

Nad hlavou sa vzniesol obláčik pary ako svätožiara.

„Ešte máme veľa?"

„Takýmto tempom ak dve hodiny," odvetil a keď videl ako prevrátila oči, rozosmial sa. „Teraz pôjdeme chvíľu pohodlnými chodbami. Oddýchneš si pri chôdzi. Vlastne, najhoršia je Studňa radosti."

„To je ten dlhý rebrík?" zívla.

„Hej. Dačo cez štyridsať."

„Prečo sa volá Studňa radosti?"

„Uvidíš akú radosť budeš mať až sa ním vydriapeš hore."

„Najväčšiu radosť budem mať, keď sa ocitnem konečne na povrchu."

„Netáraj," ozval sa Michal. „Vari sa ti jaskyňa nepáči?"

„Páči, čo by nie, ale aj tak sa teším na teplé slniečko."

Vlado už zostupoval strmým sutinoviskom Revajovho dómu. Čakalo ich množstvo priepastí, meandrov, plaziviek a kadejakých krivých chodieb, kde si človek povystiera chrbát len vo vzácnych prípadoch. Vracali sa tou istou trasou, no Kamila mala pocit, že prechádza jaskyňou po prvýkrát. Pamätala si síce niektoré miesta: Etnu mohutnú sintrovú kopulu rozožieranú vodopádom, aragonitové kryštáliky v pieskových nánosoch, plazivku sifónom, aj oba dlhé rebríky v Sieni prieskumníkov i Studni radosti, ale na spletitých, dlhých chodbách by bez sprievodcu zablúdila.

Konečne dorazili k batohom nedbalo pohodeným na križovatke pod Štvrtou priepasťou. V stene oproti rebríku ešte viselo lano. Nechali ho tam skôr z lenivosti ako účelne.

Na výstup Speleomaturitou k vchodu Dva zdola nahor by im laná boli zbytočné. Bez nitov či pevného stĺpa sa v šmykľavých šachtách liezť nedá. Táto bočná spojnica s povrchom sa používa len občas. Jaskyniarom zväčša slúžila ako tréningová trasa pri preverovaní svojich schopností. Nik ju nikdy nezamykal, veď komu by sa chcelo lobídzgať toľkými krkahájmi. Žiadne rebríky, žiadne umelé stupy. Len množstvo neprehľadných, tesný ch meandrov poprepájaných blatnatými priepasťami v rozlámanej hornine. Zliezanie hlavnou trasou jaskyne, perfektne vystrojenou fixnými rebríkmi, s upravenými chodbami a lanovými zábradliami je síce pohodlnejšie, ale bol tu jeden problém. Táto časť jaskyne býva trvalo uzamknutá mocnými pancierovými dverami. Hoci ich zostup sprevádzali problémy s orientáciou, však o to viac sa im pirátska akcia javila náročnejšia a pečať hrdinstva či neohrozenosti dodával pocit veľkosti. Stačilo jediné lano, ktoré si v priepastiach vždy stiahli za sebou, pochopiteľne s vedomím, že cestu Speleomaturitou k povrchu definitívne zavrhli.

Vlado párkrát pomykal lanom, až sa uvoľnilo. Usmial sa na čiernu dieru v stene. Zostala v nej len krátka slučka, ale tú si nik nevšimne. Bol rád, že sa touto cestou nemusí vracať. Kým Kamila s Michalom vystupovali rebríkmi k Prvému vchodu, zbalil ho do batohu. Dohonil ich až pod Hlavnou priepasťou. Číry vzduch jaskyne sa pomaly zahmlieval.

„Sedíte tu ako hŕbka nešťastia," rozosmial sa, keď konečne vystúpil posledným rebríkom. Chcel aj čosi štipľavejšie dodať, ale rozmyslel si to. Sám mal už jaskyne plné zuby a tešil sa na teplý pod večer s gitarou" aj teplý spacák vo voňavej tráve pri dohárajúcej pahrebe. Zahrkal karbidkou. Ešte sa ozvalo niekoľko skaliek. Uvedomil si, že sú pod zemou vyše sedem hodín. Divil sa, že mu ešte svieti.

Prechádzali poslednými chodbami. Silný prievan vial von z jaskyne. Vonku musí byť poriadne teplo, keď takto duje. Obzrel sa za priateľmi a vietor mu v úzkych chodbách udusil blikajúci horák. Musel niekoľkokrát škrtnúť, aby sa opäť rozhorel.

Zastavil sa. Vpredu, v rozlámanom meandri uvidel šero, prvé dotyky denného svetla.

Počkal, kým k nemu došla Kamila s Michalom.

„Čo vidíš?" spýtal sa jej.

„Nič."

„Tak sa lepšie prizri."

Pritlačil sa k stene, aby sa mohla pretisnúť pred neho a ukázal dopredu.

„Svetlo!" zvolala s úľavou

„Konečne," uľavil si aj Michal. „Už aj karbidka končí."

Vlado sa opäť pretlačil dopredu. Pár metrov od masívnych dvier sa vyškriabal hore a natiahol ruku k nepatrnej dierke. Chvíľu tam hmatkal, dokonca ešte po vyliezol, aby do nej nazrel, no rezervný kľúč, ktorý tam odjakživa býval ako poistka pre každý prípad, chýbal.

Medzi tým obaja spoločníci doliezli k dvierkam. Michal so zovretými päsťami lomcoval mrežou a parodujúc starý, ošúchaný vtip vyrevúval do ticha: „Súdruhovia..., prečo...?!

Vlado sa ešte raz pozrel do diery. Prehľadal všetky výčnelky i pukliny a odrazu pochopil, že čosi neuveriteľne zbabral.

„Dočerta Vlado, kde si s tým kľúčom?" počul Kamilin hlas, ale Jen akosi z diaľky, cez narastajúci šum v ušiach vyvolaný hrôzou z okamžitého poznania.

„Nemám, sme bez kľúča," počul vlastný hlas celkom zreteľne a len teraz po vyrieknutí tejto jednoduchej vety sa mu ich situáciách vyjasnila v zlomku sekundy, v celej šírke svojej bezvýchodiskovosti. Pomaly sa zosunul dole a vôbec si neuvedomil tupý náraz na kolená. Jedine čo vnímal, bolo zdesené ticho. Mlčal, čakal čo povedia tí dvaja, ale keď sa neozvali s námahou vstal a viac pre seba, aby prerušil to ťaživé ticho, riekol: „Pomôžte mi pohľadať.

Na starom mieste nie je. „No čosi mu vravelo, že keby aj celú jaskyňu prehádzali kameni po kameni, kľúč nenájdu.

Mesiac žiaril ako lampión a hviezdy sa predháňali vo svojej bledej nádhere. Michal už nedokázal ovládnuť triašku. V rozodratých rukách zvieral akýsi hrdzavý klinec, ktorým ešte pred chvíľou bezúspešne špáral v pevne zaseknutej západke. Rozlámané skaly sa váľali pod otlčenými dvierkami. Už nimi nelomcoval, ani do nich netrieskal. Hľadel na siluetu severného hrebeňa hôr a vystieral ruky cez oceľové hroty železných vrát pevne zapustených do vápenca. Počul šum hory, aj štekot vyľakaného srnca. Snažil sa dočiahnuť čo najďalej, aj klinec pustil, len aby sa dotkol tepla letnej noci, ktoré sa ospanlivo prevaľovalo kúsok od neho. Ale prúd studeného vzduchu valiaci sa z jaskyne rozleptal každú ilúziu hrejivého pocitu.

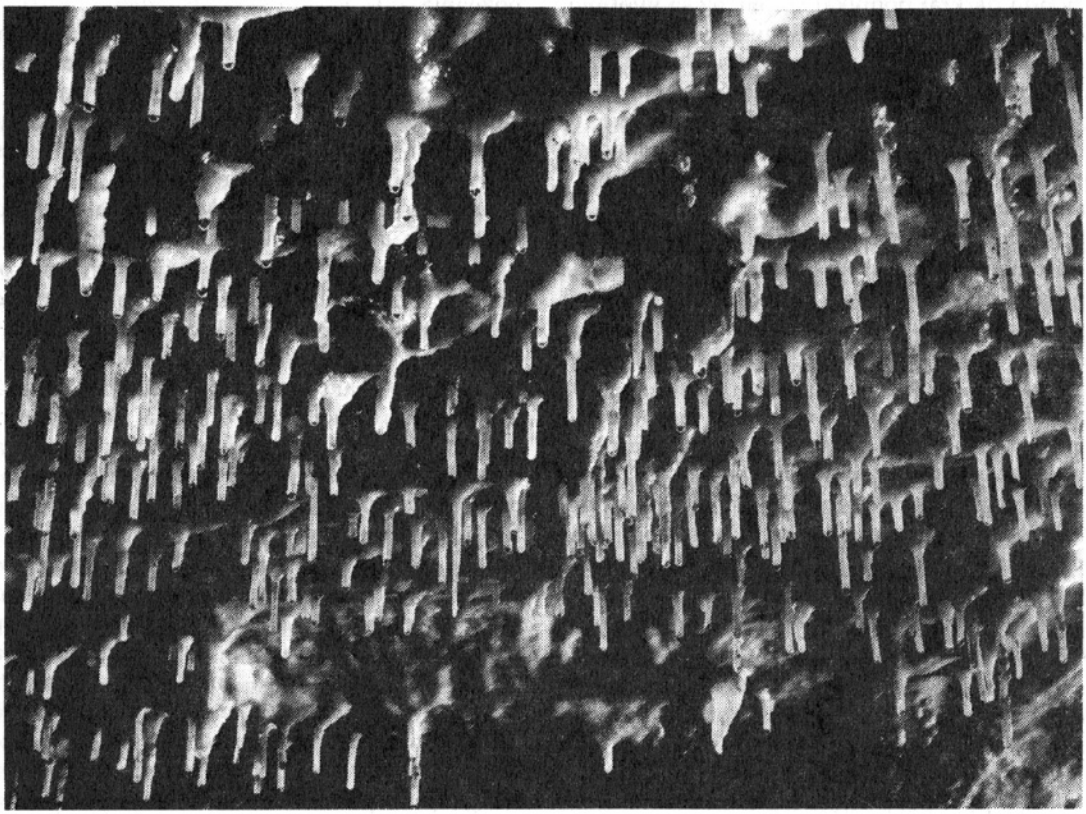
Vliezal pod mokrú kombinézu, zmocňoval sa unavených svalov, prenikal až do špiku kostí.

Aj Vlado sa stíšil. Už nebojoval. Pochopil, že tento súboj nevyhrá. Poznal precíznu prácu skupiny, do ktorej sám kedysi patril a tak bezpečne vedel, že cez tieto dvere sa bez kľúča dostane von len netopier, ktorému ponechali slobodný let medzi hrotmi panciera. Opieral sa o batoh a pozoroval Kamilu. Sedela schúlená vo svojej bezmocnosti. Na chvíľu zodvihla hlavu a jej unavený pohľad skôr vytušil.

„Kedy majú najbližšiu akciu?“ zašepkala. „Vravel si, že sem chodia každý týždeň.“

„Neviem,“ zaklamal. Musel klamať. Nemohol jej predsa povedať, že zostup naplánoval v deň odchodu celej skupiny na expedíciu do Francúzska. Obludnosť ich situácie ho prenasleduje od prvej chvíle, čo si uvedomil, že von sa nedostanú. Najmenej tri týždne sem nevkročí živá noha, cestu Speleomaturitou si odrezali, sú vyčerpaní, mokrí, bez jedla a do chrbta im bez prestania duje štvorstupňový vietor. S karbidom došli k vrátam na doraz. Aké majú teda šance? Dosť mizerné, keď si predstaví, že doma sa po nich nezačnú zháňať skôr ako o týždeň.

V slabučkom šere rozoznával jej obrysy a v hrudi pocítil bolesť. Tackavo vstal. Podišiel k nej, bez slova ju objal a pritiahol k sebe. Aj napriek špinavým handrám i prepotenej prilbe ucítil vo vlasoch vôňu harmančeku. Chcel by ju bozkať. Chcel by sa dotknúť jej teplého tela pod vrstvou svetrov, chcel by cítiť jej tep na svojej pokožke. Vedel, že sa dotýka posledného dievčaťa vo svojom živote. Sedeli ticho, bez pohybu, počúval jej rytmický dych. Vedel aj to, že Kamila zatiaľ nepochopila. Ešte stále verí, že toto všetko je len krátka epizóda, čosi sa stane a zajtra idú ďalej. Ešte nevie, aký nekonečná bude každá hodina odmeriavajúca dĺžku ich života. Nasilu zavrel oči. Cítil, že mu po líci steká teplá kvapka.

Ilustračná snímka Foto: P. Hipman

Zrod jaskyniara
(Fakír)

Marián Meško

Raz v noci mal som krásny sen,
že predo mnou sa otvorila zem
a ja ako človek jediný
stál som v prekrásnej jaskyni.

Zložitá sa mi veru nezdala,
presne sa pamätám, Fakír sa volala
a už v skorú rannú hodinu
viem, že nájdem túto jaskyňu.

Hneď kúpil som si vercajg nový,
nech zaskviem sa vo Fakírovi,
predsa nemôžu ma vyviesť z miery
tieto tajné chladné čierne diery.

Už vidím sa v jednej z tých mamutích sál,
nádherná výzdoba, plno krásnych skál,
zvláštny pocit celého ma premohol,
akciu s jaskyniarmi som si dohodol.

A zakrátko nato, v mesiaci máji
stojím pri základni v dedinke Háji,
hore idem naľahko, vraj som tu ako hosť,
no pár minút šľapania a mám už toho dosť.

Vysoko nad nami, na kopci vidím bod, Miro mi
hovorí, že to je ten vchod,
ja len prikyvujem, že to všetko chápem,
no oči mi vydúva, vzduch už ledva lapem.

A keď som už hore, keď som konečne dnuká,
vidím, že strop tlačí, zboku to zas puká,
mám sto chutí radšej sa v strachu vonku drať,
oni vám tu ešte vraj – budú pracovať.

Ale strach som v sebe potlačil
a chalanom som naznačil,
že nech už začnú makať,
kto tu má na nich čakať.

No keď Milan vyťahoval vedrá,
nečakane zlomilo mu rebrá,
a Dušan chvalabohu,
že neprišiel o ľavú nohu.

A práve, keď dobrý balvan oproti mne zhučí,
Dano konštatuje, že z pukliny fučí,
puklina je úzka ako svinský chvost,
no oni sú presvedčení, že do nej treba vojsť.

Všetci svorne naznačili, že sa na to hodím,
ľudia moji, trčal som v nej sedem hodín,
a keď som stade vyliezol zmrznutý na kosť,
konečne mi povedali, že majú toho dosť.

Vonku sa len obzerám, všetko je tak krásne,
tam dnu viac už nepôjdem, to je mi už jasné,
teším sa ako malý, že vonku je tak teplo
a nemusím mať na sebe tú prilbu a svetlo.

Keď som už dole na základni, som viac ako rád
a zisťujem, že každý z nich je dobrý kamarát,
no mám aj taký pocit, že už nie som ten,
čo stál tu zavčas zrána v tento krásny deň.

Aj doma to cítim, akoby som bol sám,
chcem to zasa vidieť, ja chcem byť zas tam,
v tom krásnom podzemí, čo myseľ mi zmára,
myslím, že tu práve nastal – zrod jaskyniara.

SUMMARY

The largest portion of the new issue of the SSS Bulletin is devoted to exploration.

In the next one of the series of articles Jozef Grego reports on the newly explored, usualy smaller in size, caves and chasms of the Plešivec Plain in the Slovak Karst area.

Z. Hochmuth reports on the previously explored caves in the Salatina massif that are known from legends.

The study by P. Magdolen deals with the exploration of the Kamenné oči (Stone eyes) cave in the High Tatras, the depth of which was measured to be 129 m.

A smaller chasm in the Malá Fatra Mountains is described in the article by J. Ďugel and a couple of authors J. Kleskeň and P. Holúbek report on the two so far unknown caves.

In summer 1993 several interesting events were held. The most important one was the Thirty-fourth Speleological Week held in the Jánska valley (the Lower Tatra Mountains). The head of the organizing group A. Gresch reports on that event.]. Schwarz reports on Poniky '93 meeting. The aim of the meeting was to drive another entrance to the almost inaccessible cave with a waterflow in the vicinity of Banská Bystrica. Unfortunately the attempt was not successful.

J. Tencer translated and worked over several articles in foreign periodicals concerning caves in non-karstic minerals and the exploration of the flinty plateaus in South American Guayana. The section "Miscellanea" gives information about the rare bat species "Rhinolophus euryale" and about extinct collieries in the Malá Fatra Mountains.

A new section is introduced in this issue, which provides interesting opinions and ideas of our members. Ján Tulis, the SSS chairman, responds to the letters of several dissatisfied readers by focusing on the working regions and the right of priority. The necessity of up-todate information is expressed by a member of the SSS hidden behind the pseudonym Paľo Hriň. Ján Vajs has submitted some place-names suggestions, giving a concrete example of the Jánska valley.

As usual the "Bulletin" publishes some literary works related to caves and speleology. They include a story written by Elena Hipmanová from the Speleo Detva group and a poem by M. Meško, who was impressed with the works in the locality "Fakír" in the Slovak Karst. We might deal with them in one of the next issues.

Editor

Spravodaj slovenskej speleologickej spoločnosti

Vám ponúka možnosť plošnej reklamy v časopise.

- Časopis je určený jaskyniarom celého Slovenska.
- Rozosielame ho aj do speleologických spoločností v Čechách a do celého sveta.
- Vychádza štvrťročne.

Cena za plošnú reklamu: **12 Kčs za 1 cm^2**

Pri vyhotovení grafickej úpravy podľa Vašej požiadavky: **15 Kčs za 1 cm^2**

Zľava za opakovanie: 2 - 3 x - 5%
4 - 5 x - 10%

V písomnej objednávke uveďte celkovú plochu, aj počet uverejnení.

Kontakt: Slovenská speleologická spoločnosť
Ul. Hodžova 11
031 81 Liptovský Mikuláš

